

LLUC

SETEMBRE 1968

ARGENTERIA D'ESTILS DIFERENTS,
ORFEBRERIA ARTÍSTICA,
ESPECIALITAT EN OBRES D'ART
RELIGIÓS

JOIERIA CODA
DE
LLUIS CODA
I CIA.

BROSSA I JAUME II
TEL. 212517
PALMA DE MALLORCA

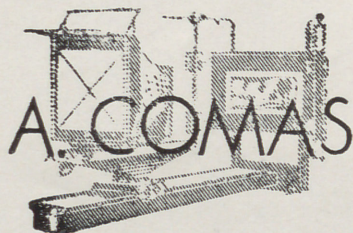
Banderins

SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a
Telèf. 252633
PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

Corderia
Català i Riutort, S. L.

Llongeta, 14 — Tel. 221761 — Palma

BANCA MARCH

Capital desembossat	Ptes. 300.000.000' -
Reserves	» 782.508.858' -
Saldo Regularització	» 513.298.660'79
Total	Ptes. 1.595.807.518'79

Domicili social:

PALMA DE MALLORCA

Sant Miquel, 17 - Telèfon 224805 (5 línies)
Apartat de Correus núm. 672

Agències Urbanes:

Porta de Sant Antoni, Plaça Pius XII, Calvo
Sotelo, 202 (El Terreno), Avda. Bartomeu
Riutort, 57 (Ca'n Pastilla) i c/. Neira, 37
(Sant Jordi)

Sucursals:

BARCELONA, c/. Caspe, 17

Agència Urbana: Avda. de Madrid, 188

» » c/. València, 104

» » c/. Balmes, 195

BINISALEM, CAPDEPERA, FELANITX,
EIVISSA, INCA, SA POBLA, LLUCMAJOR,
MANACOR, MONTUIRI, MURO, PETRA,
PORRERES, SANT JOAN, SANT LLORENÇ
I TARRASSA (BARCELONA)

Realitza tota classe d'operacions de
BANCA BORSA CANVI

Cambra cuirassada amb compartiments de
lloguer

Aprovat pel Banc d'Espanya amb el número 5.042

Correu dels amics

La revista LLUC
pot i deu millorar

Sr. Director de LLUC.

Som un vell subscriptor mallorquí de la vostra revista, i des de fa molts anys he anat resseguint les seves interessants evolucions. Record que en temps allunyats, pels anys 1928 a 1935, era ja pràcticament una revista mallorquina, pels seus temes i per la importància que donava a la nostra llengua. Circumstàncies posteriors la descoloriren i la marciren, i fins en ocasions li feren perdre caràcter. Però, poc a poc, un atavisme latent començava a rebrotar. Tenc ben presents aquests anys darrers, sobretot el 1962 i 1963 en què intentà prendre una nova envestida. ¿Com no admirar LLUC ara que podem constatar com ha superat aquelles vacil·lacions i s'ha modernitzada i doblat el seu tamany, eixamplant els dominis i l'àrea dels seus temes, i donant una cabuda total a la llengua del país?

Però jo, més que alabarvos, vull dir-vos que els temps han canviat molt. I aquests temps requereixen també noves mudances i millores cada dia més fermes? Set o vuit números ja publicats tan brillantment, obliguen i demostren un sens fi de possibilitats que cal aprofitar al màxim. La revista LLUC pot i deu millorar encara més.

Gabriel Sagrera (Palma)

La revista LLUC
aviva l'enyorança
de la terra

Sr. Director de LLUC.

Som un mallorquí resident de fa molts anys a Buenos Aires, i reb cada vegada amb més il·lusió aquesta simpàtica revista mallorquina, portaveu del sant racó de la llar de les nostres Illes. No podia ser sinó el Santuari de la nostra Moreneta de Lluc, patrona de Mallorca, qui donà els millors batecs d'un país que tant estimam i tan entranyablement duim dins el nostre cor. Cada número que reb de LLUC, amb les cròniques dels fets més vius i espirituals de les Illes, sent que m'acosta més a Mallorca i me n'aviva l'enyorança. Vosaltres que teniu la sort de viure-hi i treballar-hi, no deixeu mai de pensar amb els qui un dia l'haguérem de deixar, empesos per necessitats vitals. I seguiu fent aquesta revista per a conhort i també necessitat vital dels qui encara hem de viure lluny de la nostra terra. Seguiu fent-nos la caritat d'enviar-nos periòdicament aquesta ambosta de notícies de Mallorca, i aquest exponent de com a les Illes s'estudia i se treballa, de com s'hi senten inquietuds i s'hi prepara un demà millor.

Antoni Llaneras i Gomila

(Buenos Aires, Argentina)

Sumari

Correu dels amics	1
La Diada de Lluc, per Miquel Gayà	3
L'illa de Formentera, per M. Villangómez Llobet	4
Mossèn Alcover i la nostra cultura popular, per Josep Massot i Muntaner	9
Meditació sobre la Història, un inèdit de Joan Estelrich	13
El jove i la societat, per Ferran Gayà	17
El món i la bolla	19
El Racó d'En Descalç	20
A la ciutat dels llibres	21
Acampada, per Antoni Pagès Dalmau	23
Rosa dels vents	25
Dins el cor de la muntanya	30

PORTADA:

Dos pous típics del Pla de Mallorca. ¿Qui sap si un d'ells és «es Pou de sa Lluna», on estaven encantades — convertides en pedres — tres princeses, que En Bernadet va alliberar del lleó, de la serp i del dimoni cucarell que les guardaven?
Vegeu en aquest número un estudi de Josep Massot i Muntaner sobre el gran col·lector de les nostres «Rondaies», mossèn Antoni Maria Alcover.

(FOTO: JERONI JUAN TOUS)

LLUC

Revista mensual

Any XLVIII - Núm. 570 - Setembre 1968

Direcció i administració: Pau, 3 - Palma de Mallorca

Telèf. 21 23 56

Director Periodista: GABRIEL FUSTER MAYANS

Director religiós: CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.

Subdirector religiós: GUILLEM CELIÀ, M. SS. CC.

Secretari: MIQUEL GAYÀ

Administració: JACINT RODRÍGUEZ, M. SS. CC.

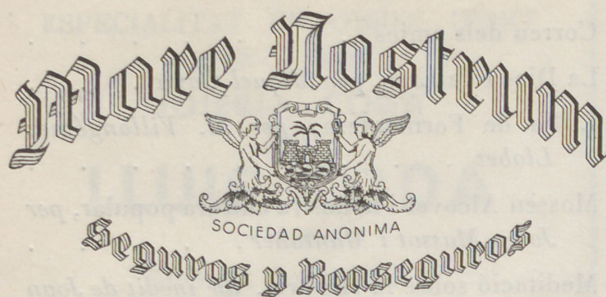
Subscripció: 150 ptes. anuals

Estranger: 200 ptes. anuals

Preu de l'exemplar fora de subscripció: 20 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. Cors - Balmes, 89 — Depòsit legal: P. M. 276-1958

SEGUROS QUE PRACTICA

VIDA, ROBO, GANADO,
INCENDIOS, CRISTALES,
COSECHAS, PEDRISCO,
INDIVIDUAL, ENFERMEDAD,
TRANSPORTES
(Aéreos, marítimos y terrestres),
CINEMATOGRAFIA,
RESPONSABILIDAD CIVIL,
PERDIDA DE BENEFICIOS Y
COMBINADO DE INCENDIO
Y ROBO

Sucursales, Delegaciones o Agencias
en todas las poblaciones de España

Dirección General: Vía Roma, 45

Teléfono 212803 (seis líneas)

PALMA DE MALLORCA

Correu dels amics

«Siau qui sou»

Sr. Director de LLUC.

L'èxit de la vostra ben-
volguda revista, i les coses
que s'hi diuen, i els va-
luosos treballs que s'hi pu-
bliquen, com darrerament
els articles de mossèn Pere
Llabrés i de mossèn Miquel
Julià, fan cobrar conscièn-
cia de la nostra mallorqui-
nitat, que és la més autèn-
tica manera d'incorporar-
nos a una cadena de valors
encara més alts: Catalu-
nya, Espanya, Europa,
l'Occident, el món de la
cultura i l'esperit.

Jo deplor vivament que
a Mallorca hi hagi encara
tants d'esperits frívols, tan-
tes persones inconscients
que no s'adonin de l'obli-
gació que tenim de desper-
tar-nos, d'incorporar-nos a
un món més inquiet i més
ambiciós, de superar tòpics
i prejudicis.

Per exemple, si l'Església
de Déu s'encarna —com es
diu avui tan encertada-
ment— en un poble humà,
i pretén que cada poble
sense deixar d'esser feel a
si mateix sigui més feel a
la vocació de Déu, ¿per
què traicionar aquest es-
perit i, aferrant-nos a lle-
tres mortes, cultivar una
espiritualitat que es vol dir
cristiana i resulta una ne-
gació de lo autèntic? Jo es-
tim molt tots els idiomes
de la terra, i concretament
el castellà que hem pogut
aprendre de petits i amb el
qual ens hem pogut fami-
liaritzar amb la cultura his-
pànica. Però estim molt
també la llengua mallor-
quina i les altres llengües
regionals d'Espanya, que
consider tan espanyoles
com la castellana. ¿Per què,
doncs, Mallorca, essent
més feel a si mateixa, no
ha d'usar més i millor la
seva llengua en la vida i els
actes de l'Església?

Josep Martí (Porreres)

Democràcia i Llibertat

Sr. Director de LLUC.

Com a subscriptor de la
vostra revista, permeteu-me
fer ús d'aquesta tribuna del
Correu dels amics i dir-hi
la meua.

Avui es torna parlar en-
tre nosaltres de **democràcia**
i **llibertat**, dues paraules
que jo he considerat massa
sagrades i que em sembla
que no hauriem de pronun-
ciar mai sense treure'ns el
capell, o, avui que no s'usa
gaire dur capell, fer una re-
verència ben profunda. Ho
dic perquè m'he donat
compte —Mallorca és un
país molt petit perquè no
ens donem compte de tot
i ben aviat— que avui en-
cara vivim tan atrassats
com fa més de trenta anys,
i en fer al·lusió a intransi-
gències i a esperits intole-
rants ho feim amb aques-
tes tan belles paraules,
amagant però un pòsit ve-
rinós d'intransigència tan
dura com ho pugui esser la
d'aquells que criticam. Les
paraules **democràcia** i **lli-
bertat** són molt belles. Jo
convidaria tothom a no fer-
les perdre prestigi. Que so-
ta el nom de **democràcia**
no s'hi amaguin actituds
subversives. Que sota el
nom de **llibertat** no ens
despertin vells recels i ga-
nes de tancar les portes
per por que no ens vinguin
a desposseir dins ca-nostra
mateix. Crec que, abans
que res, ens hauriem d'e-
ducuar per a la llibertat,
desterrant en l'esperit de
tots la mala fe. I la mala
fe és una herba que mai
mor fins en esperits que
diuen que van de bona fe.
Les meves paraules van di-
rigides a vells i joves, als
qui protesten i als qui cal-
len, però principalment als
qui creuen saber-la llarga.

I perdonau que hagi abu-
sat tant del vostre espai i
de la paciència dels lec-
tors.

Ramon Vallès (Palma)

La Diada de Lluc

Obrim aquest número de setembre davant el marc emocional i religiós, —mallorquiníssim, mariològic—, de la Diada de Lluc, la festa litúrgica de la qual té lloc el dia 9, bé que la solemnització externa s'anticipi al diumenge d'abans. Una mica d'enfora, la precedeix l'aniversari de la Coronació pontifícia que s'escaigué el 10 d'agost del 1884 —quan aleshores les coronacions tenien encara una profunda significació de gesta heroica i religiosa, que la història es pogué fer seva—; i, una mica més d'aprop, li obre la portalada una simpàtica festa dels antics Blauets que es celebra a Lluc el primer diumenge de setembre. De tots els indrets de Mallorca pugem amb tal motiu al Santuari un estol d'homes, que en ocasions han passat el centenar —granats, potser ja empesos, o joves encara i ben joves!—, que, enyorosos d'una infantesa que se'ls va fer fonedissa, volen reviure aquest dia, encara, i alternar amb l'escolania, els seus cants a la Moreneta, regina de la nostra Illa. Mes la Diada gran, la Diada de Lluc, té lloc el segon diumenge, quan el setembre comença a envair amb un deix nostàlgic les muntanyes, i les carenes del puig Galileu i del Tomí sembla que cerquin un caputxó de boira tardoral. Veus de temps antics feren córrer la llegenda que un pastor i un monjo, d'Escorca, un dissabte de capvespre, entre llums i músiques del cel, trobaren la imatge de la Verge —que les cristiandats primitives haurien amagada per mor del sarraïns— dins l'esclaixa d'una penya. Això s'esdevenia deu anys després de la Conquesta del rei En Jaume en 1229. La llegenda és bella i plena de poesia. Venturosos els pobles que poden brufar els seus inicis amb un origen del cel o esquitjar-los amb aquesta rouada de poesia. De fet, però, els documents són concrets i ben precisos en assignar una antiguitat al nostre monestir de Lluc, que s'endinsa ben prop de la primera meitat del segle XIII. Històricament, doncs, Lluc és el nostre primer Santuari de Mallorca. Lluc és una fortalesa espiritual i religiosa de la nostra terra. Els nostres avantpassats hi acudien amb fe i devoció sinceres. Els ex-vots i donatius s'hi multiplicaven. Hi florien els miracles. S'hi bastien hostalatsges per aixopluc dels pelegrins. Les llànties d'argent eren enceses davant l'altar, amb els seus blens com a cors que bategaven. La col·legiata dels canonges de sant Pere donava esplendor al culte del temple. L'escolania, de fa més de quatre segles, hi trenava amb ses veus de rossinyol les alabances d'aquella que va predir: «Totes les generacions em diran benaventurada!» (Lc. I, 48).

Quan en el segle passat, un cop encalmada la fúria que incendià esglésies i convents, Mallorca volgué celebrar uns actes de fe religiosa que trascendissin els temps, s'organitzaren peregrinacions d'afirmació cristiana, al seu primer santuari. Una d'aquestes peregrinacions dugué de quinze a vint mil persones —segons cròniques de la premsa d'allavors— que pujaren a peu pels llargs i vells camins de ferradura durant la nit, amb fatigues i penitència, però també amb entusiasme i il·lusió. La Coronació va ser un contrapès rotund i coratjós que el passat segle va donar a l'esbravada de la revolució. I és immensament significatiu que aquella gesta viscuda per un tan gran nombre de mallorquins, pogués comptar amb el suport intel·lectual de tots els homes de lletres d'aleshores i amb tot l'esperit de la Renaixença vernacular. Contra els qui troben un poc massa que avui la revista LLUC es publiqui tota en el nostre idioma matern, podem objectar que en 1884 i per enardir aquella gesta de la Coronació es publicaren cinc números de GUIA DE LLUCH, un periòdic circumstancial, també tot redactat en l'idioma de Mallorca, i s'hi publicaren endemés la Corona poètica i unes fulles de recordatori amb una oració apropiada, que es repartien a la multitud, i fins s'hi encunyaren les llegendes d'unes medalles commemoratives: la Coronació, el fet religiós més important de l'Illa, es vinculà també al fet espiritualment i culturalment més autèntic de Mallorca. La vernaculitat, d'aquella gesta mai més no superada, no va impedir-la ni minvar-la, sinó que la va encendre i li va donar una grandesa que, si amb el temps ens apar més gegantina, per això mateix es presta encara a fer-nos reflexionar.

Feels a aquest llegat, volem que Lluc sigui avui un far que irradiï dins la nostra Illa. A Lluc, la Verge esdevé un Trono de la Saviesa increada, «Sedes Sapientiae», Crist infant que, per fer-la-nos accessible, ens porta dins les seves mans el llibre obert de l'Alfa i l'Omega, del principi i la fi de tot el saber de Déu i dels homes. Amb aquest llibre obert, el Crist des del braç de la Verge ens indica que a Lluc l'Església té un missatge no solament de salvació de les ànimes, sinó també dels cossos i les intel·ligències, amb el cultiu que tots devem promoure del progrés humà i de la cultura; i que tota expansió del nostre esser espiritual deurà tenir-lo a Ell per nord si volem que Mallorca, la nostra Llengua i la nostra Cultura esdevinguin testimoni lluminós d'un Poble dins els pobles del món, d'una Església entre les esglésies de Déu.

L'illa de Formentera

per M. VILLANGÓMEZ LLOBET

Ens queden dels autors clàssics algunes referències, quasi totes molt confuses, sobre l'illa de Formentera. Algun cronista (Sebastián de Salamanca) i una saga noruega (segons Dozy, del qual ho pren Quadrado) parlen d'atacs normands a Formentera, durant l'ocupació musulmana; la saga ens conta una història de penyes i coves, navegants àvids i tresors de pirates, assalt dels nòrdics i moros brusits. A la Crònica de Jaume I, el còmit de galeres Martell, després de parlar de les tres illes grans, també fa esment de la quarta: «E havia hi una altra yla en que habitaven sarraïns, que havia nom la Formentera, e era prop de Ivissa; e havia de freu de mar entre Iviça e la Formentera una mila». L'Arxiduc Lluís Salvador i Quadrado, el segle passat, en els seus llibres sobre les illes Balears, també s'ocuparen, extensament, de Formentera. El professor Vilà Valentí va oferir-nos, el 1950, uns estudis de geografia humana de Formentera, fruit ja ben assaonat d'una estada juvenil a la més meridional de les Pitiüses. Josep Pla, en un dels seus volums de l'Editorial Selecta, va aplegar, el 1951, amb altres escrits «de joventut», el titulat **Estat de la felicitat a Formentera**, on comenta amb simpatia aquesta terra breu i la seva gent. Isidor Macabich, el 1952, publicà a la revista HISPANIA, del Consell Superior d'Investigacions Científiques, un excel·lent treball històric sobre l'illa, titulat simplement **Formentera**, ara inclòs en el primer tom de la **Historia de Ibiza**. Baltasar Porcel, la mirada aguda i sensible, la ploma àgil, ben proveït de lectures, també passa, en el seu **Viatge a les Balears menors**, llibre d'enguany mateix, per aquesta Formentera que jo vaig anomenar **L'altra illa** en un dels meus poemes. Per a un eivissenc, Formentera és «l'altra illa», totes dues formant aquest grup estret de les Pitiüses, de tan evident unitat.

Aquesta compenetració de les dues illes és, gairebé, tot quant es dedueix clarament de grecs i llatins. Els primers, ja del temps de les navegacions dòries, les anomenaren conjuntament **Pityoussai**. Després es troben els noms de Pitiüsa Major (Eivissa) i Pitiüsa Menor (Formentera) i, en Diodor, el de Pitiüsa, sense més afegits, per a l'illa d'Eivissa, amb el d'Ebesos o Ebusos per a la ciutat. Tot allò de les serps i del blat, que suposen els topònims **Ophiusa** i **Frumentaria** també atribuïts a Formentera, sembla massa mític. Ara bé, la primera d'aquestes denominacions es troba realment en els autors clàssics, a partir d'Estrabó. La segona s'ha hagut de deduir del nom tardà de Formentera. Plini torna a unir en un sol nom les dues illes: «Per aquests mars, entre totes les illes, les primeres que es troben són les Pitiüses, designades així pels grecs degut als seus fructífers pins. Ara totes dues es diuen **Ebusus**». Les paraules que afegeix Plini, ja es presten a discussió. Amb Formentera i les Columbretes, les serps que Eivissa rebutja i que infesten alguna altra illa no ben localitzada, i els noms d'**Ophiusa** i de **Colubraria**, els antics armaren un bon embull. Respecte al blat, s'ha volgut dir, per justificar una etimologia, que Formentera no deixa de produir-ne bastant; fins i tot molt, si l'anyada és bona. D'Eivissa ja es digué que en produeix poc. Eivissa, segons assegura Pomponi Mel·la, «per bé que no fecunda en blat, és en canvi abundant en altres coses». També les paraules llatines que donam traduïdes s'han interpretat en un altre sentit, poc convincent, però que asenyalaria Formentera com a terra bladera. Això torna a fer pensar en un intent de reforçar l'etimologia tradicional. D'una manera revolucionària, Joan Corominas fa derivar Formentera del mot llatí **Promontoria**, passat per la pronunciació àrab i mora; **Formentaira** és

El port de la Savina, al nord de Formentera

nom àrab antic, ben documentat. Aquesta etimologia que ens proposa Corominas sembla bastant probable. L'illa té la forma de dues masses altes i espadades com a dos promontoris, unides per una faixa plana i estreta. Més coses certes: a Formentera, com a Eivissa, no hi ha ofidis i, quant al forment, se'n cull una petita quantitat.

La massa més alta, la de llevant, es diu la Mola, que en el punt més elevat arriba als 192 metres. La zona de ponent, on el Puig Guillem té 106 metres d'altura, empeny en direcció a Africa el Cap de Barbaria. Al nord de l'illa els terrenys són més baixos, envolten dues extenses albuferes i formen una punta llarga i estreta que avança cap a l'Espalmador i Eivissa. En aquesta costa hi ha el port, que es diu la Savina. Del port surt la carretera que travessa l'illa. Passa entre els dos estanys, el del Peix i el pudent, puja a Sant Francesc Xavier (3 km), continua per Sant Ferran (6 km), s'allarga per la llenca baixa en què l'illa s'estreny, voreja el Caló (12 km) i s'enfila marra-dejant cap a la Mola, troba l'església del Pilar (17 km) i assoleix, on s'acaba Formentera, i sembla que també el món, el far de la Mola, damunt l'abisme (19 km). Uns altres camins, com el de Sant Francesc a Barbaria, comple-

ten les comunicacions. Es pot arribar així a les magnífiques platges, la dels Pujols, la de Cala Saona, la de Migjorn i moltes altres. Formentera té una extensió superficial de 115 quilòmetres quadrats, incloent-hi la del veí Espalmador. Constitueix un terme municipal, un dels sis del partit judicial d'Eivissa.

Formentera és una terra, com el camp d'Eivissa, de cases escampades. Només es formen uns nuclis molt petits a la Savina, a Sant Francesc —el principal, cap de l'ajuntament de Formentera—, a Sant Ferran, al Caló i entorn del Pilar. L'illa té devers tres mil habitants. No ha estat sempre poblada, però s'han escrit afirmacions sense fonament sobre diferents èpoques de despoblament. Al final del segle XIV es va haver d'abandonar, degut al perill dels pirates. Gil Polo, el segle XVI, temps de platonismes literaris i de novel·les pastorals, situa en aquesta illa deserta —com efectivament ho era llavors Formentera— un artíficiós episodi de la seva **Diana enamorada**: naufrags, amors, traïcions i un apassionat, desenganyat sonet gravat en una roca per una allota que es creu oblidada. Fins al 1697 no es va repoblar Formentera, amb gent procedent d'Eivissa. El 1726 ja es va beneir l'església de Sant Francesc, que admetia el pes

dels canons damunt la seva volta. També varen estar artillades algunes torres de los que es construïren poc després a la costa. La divisió en parròquies de 1785, tres anys després de la creació del Bisbat d'Eivissa, es va estendre a les dues illes. Formentera quedà repartida en tres parròquies, i això suposà l'edificació de dues esglésies més, Sant Ferran i el Pilar. Segons l'Arxiduc, l'illa tenia, poc després d'aquella data, 1131 habitants, que ja eren dos mil l'any 1887.

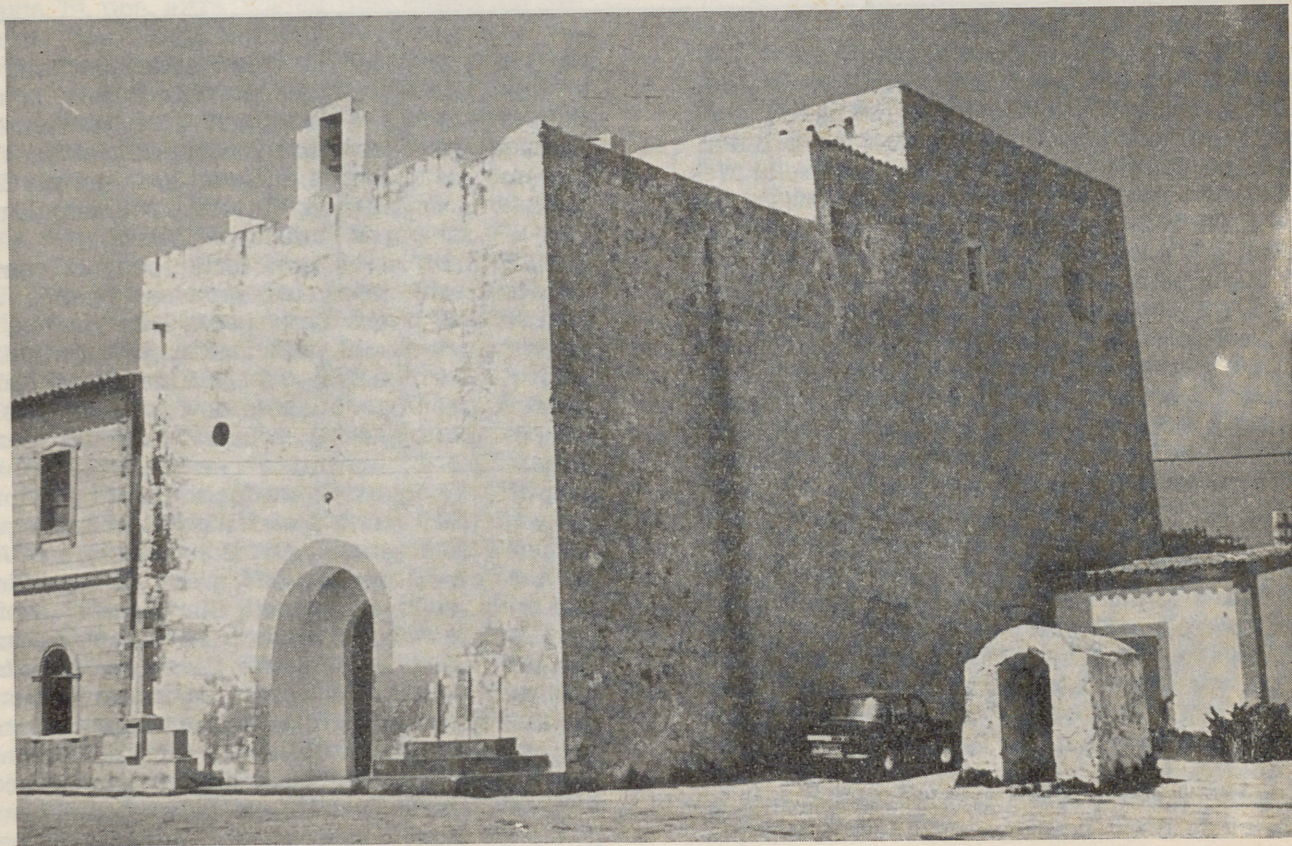
L'entrada al port de la Savina ja no produeix tan intensament aquell efecte estrany i agradable d'arribar a un lloc molt llunyà. La sensació de trobar-se, amb totes les conseqüències, en una illa —més illa com més petita— subsisteix, però també la sensació de vida normal. Ja fa temps que Josep Pla va escriure: «Si bé a Cabrera i a Conillera sempre hi ha algú o altre, no us aconsellaria pas d'anar-hi amb les mans a la butxaca. Són illes sense una geografia humana apreciable, i així entre Mallorca i Cabrera hi ha el mateix abisme que hi ha entre Formentera i Cabrera. A Formentera hi ha de tot: esglésies, tavernes, cases de pagès, pollastres, gallines, peix, alcaldes, capellans, comerciants, pescadors, carabiners, pobres i rics». Ara podria afegir moltes

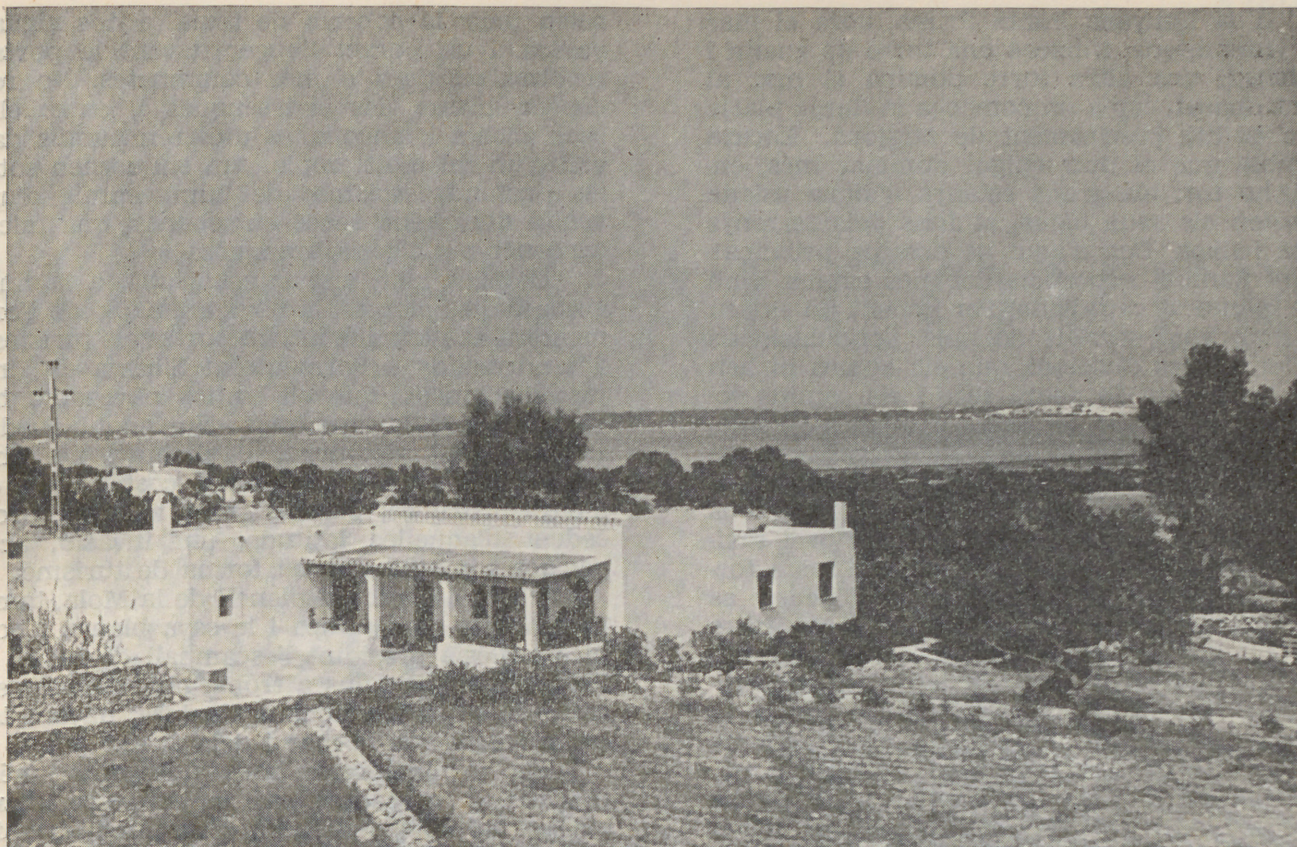
coses més a la llista: iots, bars i restaurants, taxistes, camions, petits hotels i àmplies pensions, rosses banyistes a les platges d'aigua verda, etc.

Feia uns anys que jo no anava a Formentera, i veig el port canviat. Ara s'hi insinua més clarament el poder públic, amb obres de més volum, que han tardat molt i que encara no estan llestes. Moviment de passatgers arribats d'Eivissa o que se n'hi tornen, diverses vegades al dia. Un antic veler, que ha oblidat fa anys les veles, espera per a carregar sal. Presència de la vella indústria salinera i de la creixent del turisme. Enllà del port, que diuen que encara no ofereix la deguda seguretat, la mar lliure, illots i, al fons, Eivissa, que amb la seva altura, més gran i compacta, sembla que se'ns tiri damunt. En un cantó, isolada i abrupta, la permanent sorpresa del Vedrà.

Som a la Savina, avui amb nous edificis, i contempl els seus especialíssims voltants. Franges estretes de terra entre els estanys espaiosos, o entre estany i mar, o amb mar a banda i banda: la llarga punta que avança baixa, que s'allunya amb algun bony d'arena, de roca o de garriga, que pren al final el nom de Trocadors i gairebé arriba a l'Espalmador, illa que també s'estira cap al nord, cap a Ei-

L'església de Sant Francesc Xavier

Aspecte del camp de Formentera i, al fons, un dels estanys

vissa. A l'altra banda dels estanys, el llom assolellat de Formentera, amb les taques clares de les cases i les obscures de la vegetació. Hem arribat per una mar inquieta i amb borrallons blancs, que colpejava amb insistència els erosionats i nombrosos illots. Les onze milles del port d'Eivissa al de la Savina es poden recórrer avui en tres quarts d'hora, amb les noves embarcacions que fan aquest servei. S'han de passar els Freus, anomenats així, en plural, perquè són més d'un els braços de mar que s'obren entre les dues illes grans i les altres illes i illetes. Generalment es passa entre els dos fars, el de l'illa dels Porcs o d'en Pou, al nord de l'Espalmador, i el dels Penjats; però aquesta vegada hem navegat entre aquesta última illa i la d'Eivissa. No bé tan gran com l'Espalmador, el rogenç Espardell, també amb un altre far, quedava a llevant. De la Punta de les Portes, una de les dues que projecta Eivissa cap al sud, a l'extrem nord de Formentera hi ha una distància, que va saltant sobre les roques emergents, de tres milles.

La recta de la carretera s'eleva cap a Sant Francesc. Només aquí torç per seguir la major llargària de l'illa. Es veuen noves cons-

truccions, sobretot a l'entrada del poble. Es torna a trobar la plaça de roca llisa, que no necessita reparacions, i s'alcen les formes sòlides i essencials de la massa de l'església, que té la casa del rector a dalt, amb una terrassa devora la finestra de la campana. Des d'aquest terrat es contempla una magnífica vista de Formentera, dels esculls, illots i estrets de la mar, del petit món de les Pitiüses, amb la més gran de les illes ocupant a tramuntana bona part de la corba blava. Però aquesta vegada, com tantes, pujarem cap als dos molins que hi ha darrera Sant Francesc, una mica aïllats al capdamunt de la lleugera pendent de roca nua. No són gaire distants, amb tot, les cases, les parets de les tanques, l'arbreda, les figueres de moro. Els molins, si bé ja no treballen, no han perdut els braços, com a Eivissa. Assegut a l'ombra d'un d'aquests cosos de força ja inútil, tenc al davant, dins l'aèria lluminositat, un dels paisatges d'aquest redol d'illes, de les Pitiüses, que més al fons m'arriben. El panorama que es veu des de l'alt camí de la Mola és més espectacular, més grandios, segurament més bell, però aquesta vista, dels molins de Sant Francesc estant, és, per la seva humanitat immediata, la que estim per damunt de totes.

A la llunyana Punta Prima, vora el mar de tramuntana, s'aixeca una torre de guaita i defensa; una altra torre domina el mar al vent oposat, cap a on comença la llarga platja que es diu precisament de Migjorn. Encara sembla que el mar vulgui dominar més, envair-ho tot: els grans estanys d'aigua salada acosten els seus blaus, al fons dels terrenys més baixos. Des d'aquí es domina principalment l'ampla superfície del més extens, amb les salines al cap d'allà. Per ponent no es veu la mar, sinó serrells de pins, l'ondulació de la terra i les divisions que els homes hi han fet, les parets de pedra seca i els camins rocosos o sorrencs, les cases disperses i l'emoció de vida de cada una, els arbres —grans figueres amb estalons, oliveres, ametllers— que no oculten del tot els camps de tons pàl·lids, alguna vinya, el frigolar. Pins i savi-nes s'espesseixen en alguns indrets fins a formar un bosc. Les més extenses pinedes es veuen ara devers Barbaria i sobretot devers la Mola, que assalten des del seu peu tan estret. La Mola es destaca com una terra diferent; sembla una altra illa que sorgeix al fons, per la banda de llevant, amb el poderós relleu que s'eixampla vorejat de precipicis.

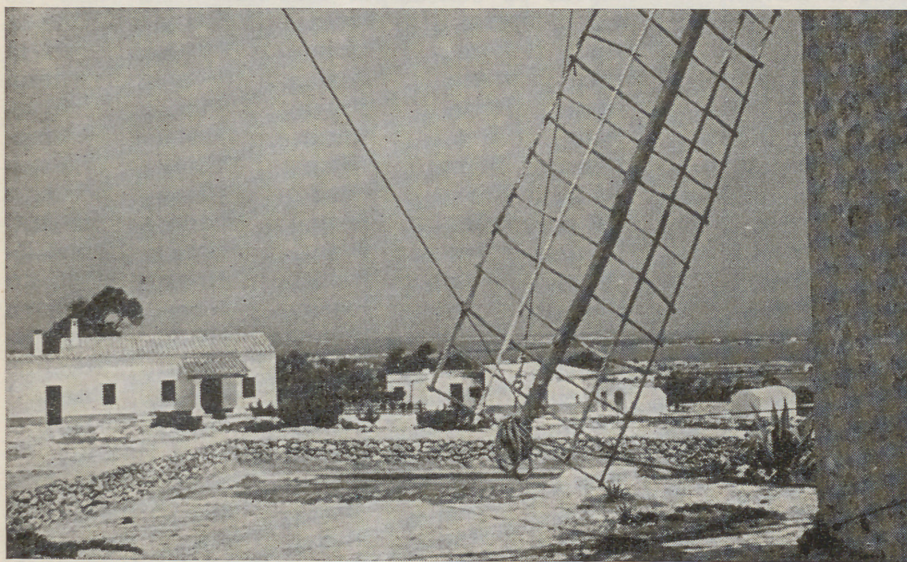
Les cases es van ajuntant cap a alguns centres d'atracció, on formen un breu nucli blanquinós. Veim, a més dels nuclis mencionats, l'edificació turística que s'aglomera seguint la costa que s'estén als volts dels Pujols i en direcció al Caló. Les cases de camp més característiques tenen la seva personalitat i una gràcia especial que s'adiu amb l'encant indefinible de l'illa. Hi predomina la calç i

solen tenir la coberta de teula, a dos aiguavessos, i un porxet lleuger davant la porta, recolzat en dues o més columnetes. No recorden massa les eivissenques i, entre els seus arbres i tancons, es mostren humils davall d'un cel molt ample. Ara enlluernen sota els profunds abismes de llum, enmig d'un ventet que creua sense entrebancs, una mica cançoner per tiges i branques.

Després hem vist intensificada, a la fina arena de les platges, la nova animació de Formentera, la vida que hi han portat els turistes. Els normands a Formentera! S'havia dit, injustificadament, que els antics navegants hi havien deixat la seva raça. No, no hi queda sang de gent del nord, o almenys no n'hi queda més que a les altres costes més o menys pròximes; però hi torna a haver, procedent d'aquelles latituds, una invasió, ara pacífica i continuada, en forma de turisme.

I hem ascendit al planell de la Mola, també amb els seus camps i la seva blanca i bonica església presidint l'escampall de cases, i l'hem recorregut fins a trobar-nos, damunt el caire de la impressionant cinglera, davant la blava soledat de la mar i dels aires.

Els formenterers, bons navegants, més mariners i pescadors que no pagesos, han viatjat no sols per aquest mar Mediterrani, sinó també per mars remots. L'illa ha conegut una forta emigració. Ara pot alimentar més gent que no uns pocs agricultors, pescadors i saliners. La indústria turística, la construcció, el comerç més intens, suposen unes altres fonts de riquesa. Sembla iniciar-se un nou temps per a Formentera.

*Molí de vent
i casa típica
formenterera*

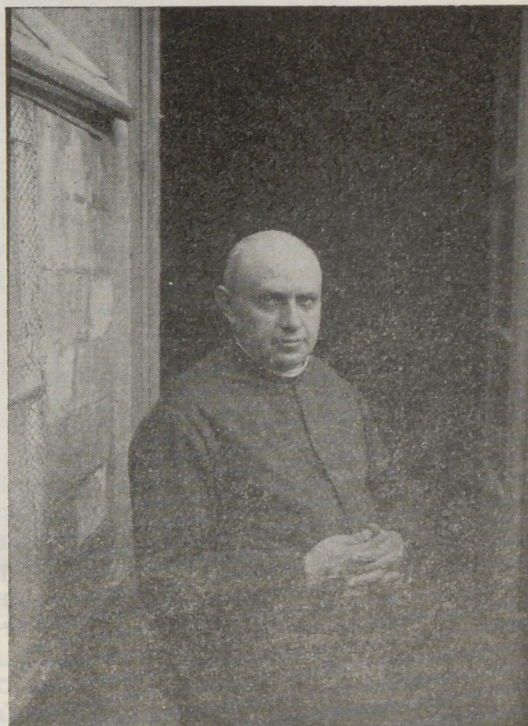
MOSSÈN ALCOVER

I LA NOSTRA CULTURA POPULAR

per Josep MASSOT I MUNTANER

Mossèn Antoni M. Alcover és, sens dubte, encara ara, una de les figures més discutides del nostre país. No fa gaire, el seu fidel deixeble Francesc de B. Moll es referia, des d'aquestes mateixes pàgines, a l'opinió totalment pejorativa que en tenen «gent vella» —i no tan vella!— «de Catalunya», els quals no solament li neguen «tota vàlua intel·lectual, sinó que en l'aspecte humà l'han rebaixat fins a la vilesa dels traïdors».¹

D'altres, en canvi, el consideren un home excepcional, que ho va fer tot bé i que fou un incomprès. La realitat, com sempre, és ambigua. No podem dubtar que va ésser un personatge important —un dels pocs mallorquins que de tant en tant sobresurten de la

Mossèn Alcover l'any 1906

mitjania i l'abúlia comuna—, que va fer un bé immens com a herald de la llengua i com a collector del nostre tresor folklòric, com a factor d'unitat entre els països catalans — fins a una certa data almenys—, etc., etc. Però tampoc no podem negar que va ésser —com el mateix Moll reconeix— «infant tota sa vida», que va estar marcat sempre per una immaduresa en tots els sentits: personal (temperament desequilibrat, poc serè, manies obsessives, manca de refinament, to «pagès»), científica (formació completament autodidàctica, mai no assumida del tot, falta de rigor, visió sovint poc clara dels problemes), religiosa (integritat extremada, escassa formació), política (compromisos poc nets amb

el poder establert, malgrat la seva ideologia carlina; germanofilia exagerada), etc.

Evidentment, caldria matisar molt les afirmacions que acab de fer i que per ventura no convenceran tothom. Però estic segur que totes tenen, si més no, una bona part de raó i que seria molt interessant d'estudiar a fons la vida i l'obra de mossèn Alcover per completar-les i ampliar-les. Aquest estudi seriós de la personalitat i la significació del canonge manacorí encara està quasi del tot per fer. Massa sovint ens hem acontentat amb la repetició de tòpics sobre la importància del primer Congrés de la Llengua Catalana, del **Diccionari**, de les **Rondaies...**, o bé ens hem dedicat a parlar —d'una manera igualment tòpica— de l'estil pagesívol i fantasiós d'Alcover, de la seva agressivitat pueril, de les seves baralles incomprensibles amb els intel·lectuals del Principat i de Mallorca, etc. És hora potser de començar una etapa nova, de mirar què ens diu la psiquiatria, la història, la crítica rigorosa, de veure què hi ha de bo i de definitiu en la baluerna alcoveriana, d'intentar de treure lliçons de tot el que va fer amb una bona voluntat evident però amb uns resultats sovint desastrosos.

No és aquí el lloc per a començar aquesta revisió, ni jo seria la persona més adequada per a iniciar-la. Tant de bo que algun dels nostres joves s'hi animàs! Avui només voldria fer algunes indicacions sobre un aspecte cabdal de l'obra d'Alcover —el més important potser—, que sol ésser desatès o tractat a base de tòpics insostenibles. Em referesc, és clar, a la tasca de mossèn Alcover com a arreplegador de la literatura popular o tradicional de Mallorca, sobretot pel que fa a les rondalles, però també a les cançons, als glosats, a les tradicions, als costums, al teatre. Per força hauré d'ésser molt breu, prescindir del que ha estat dit —i ben dit— per Moll i insinuar només els punts en què convidria aprofundir.

Hem de reconèixer que mossèn Alcover és un gran folklorista, un dels més destacats del nostre país, al costat de l'encara massa desconegut Marià Aguiló, de Tomàs Forteza —col·laborador d'Aguiló i mestre d'Alcover—, de Baltasar Samper i Andreu Ferrer —la imensa tasca dels quals ha quedat inèdita, una vegada més, per culpa de les «circumstàncies»—, de Rafel Ginard Bauçà... Més encara, és possible que la labor d'Alcover en el camp de la cultura popular sigui la part més vàlida i més permanent de la seva obra, tot i que tampoc no va ésser mai precisa ni «científica» en el sentit dels folkloristes moderns.

Un aspecte bastant desconegut d'aquesta labor és l'aplec de cançons populars. Ja n'ha dit qualque cosa en Moll², però sens dubte se-

ria possible d'insistir-hi molt. Entre els meus papers, tenc un fragment d'una carta no datada que Alcover, jove seminarista encara, adreçà a un amic per informar-lo, entre altres coses, que tenia «recollides set o vuit mil cançons populars, no sé quantes glosades, lo qual tot ho escric a un tom i a un altre, tot **compliments** de dos glosadors manacorins de pinyol vermei». Aquesta afecció a les nostres cançons no serà oblidada mai, encara que feines més urgents la deixin arraconada. Així i tot, sabem que va prestar un bon servei a Marià Aguiló enviant-li «gloses» i completant-li'n d'altres,³ i sempre que pogué va incloure'n als seus escrits, tant si venien a to com si no (recordem el curiós episodi de la reconciliació amb Fabra que en Moll ens descrivia no fa gaire a *Tele/estel*). Més encara, el gener de 1905 publicà a la revista barcelonina *Catalunya* un floret de **Corrandes populars mallorquines**, i la «contarella» **Corema, Setmana Santa i Pasco** duu un apèndix de cançons d'un valor extraordinari, entre elles un **Plant de la Verge** que és ni més ni menys que la versió manacorina d'un poema molt reimprès des del segle XVI.⁴

Les **Contarelles d'En Jordi des Recó** (2.ª edició refosa i millorada de 1915) són una mica massa oblidades per a l'estudi de la cultura popular mallorquina. Marià Aguiló ja en deia: «Son fotografies precioses, més tal vegada pels aussents que pels que no surten de l'isla». Sort que l'Editorial Moll ens ha ofert una nova edició, a «Les Illes d'Or», de les més saboroses: **Ses matances i ses festes de Nadal** (1957) i **Corema, Setmana Santa i Pasco** (1956). Seria ben interessant, per a conèixer l'evolució estilística d'Alcover —la ingenuïtat artística del qual és sovint més aparent que vertadera—, comparar amb detall les diverses redaccions d'algunes d'aquestes «contarelles», publicades a revistes difícils d'aconseguir.

I deixant anar altres activitats ben lloables, però menys importants, passem ja a les **Rondaies**. Les rondalles d'Alcover són indubtablement el llibre més popular avui a Mallorca. Això tot sol ja mereix un monument al seu collector, però no ens dispensa de plantejar-nos amb sinceritat uns quants problemes. Per exemple: «És veritat, com ha estat dit més d'una vegada, que són l'aplec més extens del món? ¿Quin és el seu valor científic com a documents folklòrics? ¿Quin és el seu valor des del punt de vista de la llengua?»

Contestar amb cara i ulls tot això exigiria un espai i un temps de què no dispòs. En resum, però, diria que cal trencar el mite que fa de les nostres rondalles una cosa excepcional (com serien excepcionals també altres reculls folklòrics o lingüístics de la nostra

Porxades dels Hostals d'Algaida, lloc de reunió de traginers i d'altres personatges de les rondalles. (Foto: Jeroni Juan Tous)

terra). Per posar un exemple ben evident i ben pròxim, pensem que el volum de **Ronda-llística** de Joan Amades (Barcelona 1950) és molt més llarg que el d'Alcover: té sis-cents seixanta-dos números de rondalles i, si hi afegim les tradicions (que corresponen sobretot al volum cinqué de l'**Aplec** alcoverià), aquest nombre puja a mil tres-cents vuitanta-nou. Amb aquesta afirmació —aquesta constatació més aviat—, no és que vulgui minimitzar la importància de l'obra d'Alcover, ni el tresor folklòric de Mallorca. Déu me'n guard! Crec, però, que comença a ésser hora que no ens enlluernem amb les nostres coses.

De tota manera, és més interessant el segon problema que ens plantejàvem: ¿Fins a quin punt l'**Aplec** de mossèn Alcover és vàlid com a obra «científica» de folklorista? Com ens explica el pròleg a la 2.ª edició de les **Rondaies** (Ciutat de Mallorca 1915), del qual es fa ressò **Un home de combat** (pàgs. 52-53), hi hagué un excellent folklorista italià que

l'obra alcoveriana. Sens dubte exagera, en no conèixer directament la realitat de Mallorca, però la seva estranyesa davant l'extensió inusitada de les rondalles em sembla del tot justificada. Mossèn Alcover utilitza un procediment poc rigorós: no dóna versions «en brut», tal com les ha sentides contar, sinó que les garbella, les repasta i les presenta «completes». «Les pobretes anaven aperduades per ací i per allà —ens diu al pròleg de la primera edició—; moltes havien perdudes ses colors, i era poqueta la carn que else quedava [...]. Jo els he donat tot lo que bonament he pogut perquè tornassen a l'estat i jerarquia que tenien abans. Prenint per base lo que me contaren els qui les sabien, a força d'esment i paciència les he engirgolades així com he cregut que havien de resultar més mallorquines, més consemblants a lo que havien d'esser tot just quan brollaren, fresques i eccisadores, de l'ingeni que les va concebre, i el poble, enamorant-se'n, les va rebre amb los braços oberts [...]. Amb lo major esment he procu-

rat reproduir la seua fesomia primitiva, brufada de candor, plena de gràcia, energia i relleu; i les he enllestides i endiemenjades amb les robes més fines i precioses i amb les joies de més valor que he trobades dins la caixa maternal de la nostra llengua» (pàgs. XIV-XV de l'edició citada de 1915).

He subratllat uns quants fragments que ens fan veure ben clar el procediment utilitzat, idèntic al de Marià Aguiló al seu **Romaner popular de la terra catalana**. Comprenem molt bé els motius d'Alcover: ell no tenia una preparació adequada, ni volia fer una tasca erudita. Crec fermament que va fer una obra molt positiva i molt admirable, però em sap molt greu que al costat d'aquestes rondalles «restaurades», tal com les veia ell, no ens en donàs també d'altres tal com les veia la gent, més curtes, més incoherents, d'una llengua més normal i més castellanitzada. Em sap molt més greu, encara, que per escrúpols — compartits per Milà i Aguiló —, prescindís d'una part molt important de les rondalles, les de tema poc o molt eròtic. És evident, però, vulguem o no vulguem, que les seves raons de pagès són vàlides: «Com jo he fet aquest **Aplec**, no comissionat de negú, sinó perquè me passà per l'escudeller de fer-lo, l'he fet així com he volgut: he posades les que m'han agradat; i les que no m'han agradat, no les he posades» (pàg. XII).

Hi ha un altre punt, encara, que m'agradaria de tocar, però ja he abusat massa de la paciència del lector, i només serà possible d'insinuar-lo. ¿Quin valor tenen la llengua i l'estil de les **Rondaies** de mossèn Alcover? N'he vist i n'he sentit tota classe d'elogis i de

reprovaracions. Per a uns, serien frescs i espontanis; per a d'altres, d'un barroquisme insuportable. Per a uns, un model de llengua dialectal; per a d'altres, una llengua completament falsa i innecessàriament complicada. Com quasi sempre, diria que la veritat està repartida. Em semblaria ben útil de fer una enquesta sobre l'evolució de l'estil alcoverià, des dels seus anys de seminarista fins a la seva darrera època. Pel que fa a les rondalles, aquesta comparació és relativament fàcil i crec que traeix un procés de complicació progressiva, d'allunyament — en certa manera — de l'autèntica vena del llenguatge popular. Però això, caldria provar-ho. Potser m'hi animaré un altre dia.

NOTES —

1. *Les Illes davant l'obra d'En Fabra*, «Lluç», abril 1968, p. 13. Devem a Moll la millor biografia que tenim de mossèn Alcover: *Un home de combat* (Palma de Mallorca 1962), de to divulgador. Esper que un dia o altre sortirà la ressenya que en vaig fer, ara fa cinc anys, per als «Estudis Romànics», de l'Institut d'Estudis Catalans.

2. *Un home de combat*, 39; *Assaig d'estudi preliminar al Cançoner popular de Mallorca* de R. GINARD BAUÇA, I (Mallorca 1966), XXIV-XXV.

3. Ampliaré i documentaré aquestes dades al pròleg a les cançonetes recollides per Marià Aguiló que preparar per a l'Editorial Barcino. He tingut la sort, per altra banda, de conèixer — i publicar en part — algunes cançons llargues recollides per mossèn Alcover; vegeu *Aportació a l'estudi del romançer balear*, «Estudis Romànics», VII (1959-60 [1964]), 63-155.

4. Veg. J. RIBELLES COMIN, *Bibliografia de la llengua valenciana*, II (Madrid 1929), 457-493 i compareu-ho amb les pàgs. 110-112 de les *Contarelles*.

MEDITACIÓ SOBRE LA HISTÒRIA

Un inèdit de Joan Estelrich en el desè aniversari de la seva mort

Joan Estelrich presidí, el 24 de setembre de 1950, els Jocs Florals celebrats a Santa Coloma de Farners, amb motiu del mil·lenari d'aquella ciutat. Del seu discurs, que ha romàs inèdit, i que constitueix una vertadera lliçó de meditació històrica, de sentit de responsabilitat col·lectiva, d'acotació actual als conceptes de la trilogia *floralesca*, reproduïm, tot llevant-los les referències anecdòtiques de la circumstància que els determinà, els paràgrafs substancials, enllaçats per una coherència ideològica i un ritme mental ben propis de l'autor, mort a París el 20 de juny de 1958, és a dir, ara haurà fet deu anys. Creim que la present transcripció és un homenatge necrològic commemoratiu adient a la personalitat d'un intel·lectual mallorquí, fill de Felanitx, on volgué ésser enterrat, tan rellevant en l'esclat del seu pensament com en les tasques que airejaren la seva vertiginosa existència de rodamón europeu de l'Esperit.

Diuen que l'Any Mil fou l'Any de la Gran Por. I una Gran Por també és la que ha patit, i pateix encara el Món en aquests darrers anys. Totes les forces espirituals, i algunes materials, s'han alçat, o caldria que s'alcessin, contra la Gran Por que atueix els ànims. Apunten a l'horitzó les primeres llüissors de resistència positiva a la Gran Por.

Jo, per sort o per dissort, no sóc pròpiament un erudit ni un arqueòleg, ni un historiador, com tants n'hi ha per satisfacció i benefici nostre; sinó sols un servent dels valors humanístics a la nostra terra.. Els fets m'interessen sobretot per la significació existencial, el valor espiritual, la força vital o moral que porten; i les obres les considero referint-les a l'esperit creador o re-creador que les anima o en les quals es troba la personalitat de l'artista que s'hi expressa i s'hi retroben els homes que s'hi veuen interpretats. M'agrada recercar les finalitats que determinen els actes i les obres, escandallar els sentiments rera les paraules, els sons i les formes, esforçar-me a comprendre l'ànima i la cultura que s'hi manifesten.

Davant nosaltres es belluguen unes figures que l'oblit havia sepultat. Rera uns noms estranys imaginem uns rostres; uns ulls que contemplant, sota el mateix cel, les valls i les muntanyes que avui ens encisen; una boca de la qual ixen uns mots que amb el temps i l'ús esdevindran la nostra parla. Aquests homes, pensem, són els fundadors, els constructors de la civilització a casa nostra; plantaren fermament els fonaments nostres; iniciaren la nostra educació, el nostre humanisme. La foscor dels segles s'esvaeix davant de la nostra mirada seriosa i simpàtica; se'ns fa transparent el temps espès i opac; la negror de la nit dels historiadors orbs no era altra cosa que una joiosa processó de dies lluminosos i vivents. El passat ja no és una buidor infinita, una grisor mortal, sense sol i sense estrelles, sense claror de cap mena, sense l'escalfor de cap llar;

el passat ja no és una mole ingent d'ombres i de boires, amb terbolins de pols i de cendra. El passat són esglésies noves, monestirs plens de pietat i de saber, castells ardits, viles que neixen i creixen, campanes que sonen, molins vora les aigües, horts i feixes de conreu preses a la selva... Quan l'esperança ens eleva el cor la història és una festa; però si ens colpeix la desesperança, llavors la natura humana cerca un refugi en l'oblit, llavors la natura humana no pot tolerar la història.

Si goséssim fer una comparació entre el passat i el present? Menyspreàvem els temps medievals i ens sentíem tot confois, de la nostra modernitat, de la nostra ciència i del nostre confort. Hi estam encara avui, després de proves tan cruels i davant de no menys cruels enigmes? La confrontació no ens revela avui un passat orgànic i un present desorganitzat? Parlo, naturalment, del conjunt de la nostra civilització, no de tal o tal poble. El contrast obliga almenys a baixar el nostre urc de gent moderna. Què fou, en efecte, l'Edat Mitjana? Déu present, Església fervent, Aristocràcia coratjosa, Poble enquadrat, garantit, pretegit. La religió, podem ben assegurar-ho no era pas angoixa metafísica ni mòrbida introspecció, ni requesta agònica; els deures eren clars i les vies del Bé sobirà eren senzilles, indiscutibles, segures. Poseu, si així us plau, en aquells segles tantes dureses com pogueu imaginar; no seran pas més terribles que les que ens han horroritzat en aquests dies nostres tan progressius i tan científics. Nosaltres, ni cal dir-ho, gaudim de mil aventatges. Ens compensen tanmateix del nostre dèficit d'espiritualitat? L'ànima se'ns ha evaporat i en el seu lloc els psicoanalistes hi han trobat el subconscient amb la seva diabòlica colla de malefics. I bé; d'ànima mai no n'hi ha massa; i un xic d'ànima almenys és absolutament indispensable per a preservar el cos de la putrefacció; ens estalviem deia Ben Johnson, grans despeses de sal.

On començava l'ahir? on es fixa l'avui? on s'aturarà l'endemà? Les «tempora» són tres i d'eternitat només n'hi ha una. Contemporanis tots. Tot passa i tot resta, reflectint-se en l'immens mirall immòbil de l'eternitat.

Tota commemoració palesa que ens és grat d'inscriure la nostra voluntat dintre de la continuïtat històrica. Aquesta continuïtat col·lectiva és comparable a la continuïtat de la consciència individual i per això cal respectar-ne la temporalitat i la contingència. Per això som tradicionalistes i futuristes a l'hora. Més: l'adhesió a la tradició és un exercici de la nostra llibertat. M'explicaré. Quina és la meva finalitat temporal? Realitzar la meva persona. A tal fi, dispo de la meva llibertat. La qual, útilment, no pot ésser altra cosa que la recerca d'una continuïtat en el sí de la meva experiència. Igualment per a un poble la llibertat no pot definir-se sinó com la

recerca d'una continuïtat en el sí de la seva història. I no sols continuïtat en el sentit de simple successió cronològica, sino continuïtat sobretot en el sentit d'unitat intrínseca del nostre ésser (individual o col·lectiu) a través de les vicissituds temporals. La nostra existència (personal o col·lectiva) ens és donada amb una estructura, la qual no és intel·ligible per a nosaltres mateixos si no en tant que es va realitzant. La llibertat de què disposem exigeix que la nostra decisió penetri en el pervindre, que qualque cosa sigui feta per nosaltres. Però, si la llibertat és de fer, cal que allò que faci no sigui desfet en l'instant vinent per una altra llibertat. Cada instant es beneficia del precedent i sol·licita el vinent. No som lliures, en definitiva, de rebutjar la nostra vida anterior ni les seves propeccions cap al pervindre, com no som lliures de rebutjar el nostre cos, per a prendre'n un de diferent. Un poble no pot rompre amb el passat sense el perill de perdre-hi cos i ànima. No podem fer «tabula rasa» del passat. Cada generació està només autoritzada a ajustar-se a les noves condicions d'existència. L'adaptació exigeix, encara, una certa durada, perquè només la durada pot engendrar la necessària unió dels esperits, unió indispensable a qualsevol construcció sòlida, lluny de la fragilitat de les innovacions mitjançant formes abstractes. No podem, doncs, contribuir a forjar el destí d'un poble, ni el nostre propi destí personal, procedint arbitràriament. Hem de conèixer els fonaments, hem de conèixer l'estructura duradora del nostre ésser (personal o col·lectiu) per tal de saber quin és el nostre destí i acceptar-lo; i llavors hem d'afirmar-lo sense parar en el temps, és a dir redescobrir-lo i acceptar-lo reiteradament, sots pena de perdre'n el sentit o d'alterar-lo. És la tasca del patriotisme despert, vigilant. La nostra història desxifrarà la nostra imatge, com la biografia d'un individu desxifra la seva personalitat. S'ha de produir, en conclusió, damunt l'estructura donada, la història acomplida, una constant represa, que és ensems una constant recreació. Per això la història no reproduïx mai les contingències passades; per això l'art vivent no reproduïx les mateixes formes, sinó que continua, sobre les estructures bàsiques, amb formes novelles, i així, per exemple, en la vostra església fundacional, allà on hi havia una basílica es construí una església romànica, substituïda per una de gòtica, amplificada amb una de neoclàssica segons els estils de cada època, però dintre d'una continuïtat històrica i cultural, és a dir, amb fidelitat constant a la tradició. Què cal conservar, doncs? Les essències. I els veritables conservadors faran bé d'esmerçar totes les energies a conservar la bellesa, la veritat i la justícia. Quant a l'encís de la tradició, ningú millor que els poetes per a suscitar-lo. No hi ha res com la paraula viva per a fer-nos prendre consciència de les nostres realitats més íntimes, originals i

pregones. Ni la filosofia s'averkonyeix de recórrer als prestígis de l'art poètica per tal de fer sentir la viva profunditat dels problemes. Les coses, que es volen a si mateixes duradores, tenen necessitat dels poetes per a perdurar. Perquè es conservi l'essència d'aquesta terra provisòria i caduca, cal que resusciti en els poetes, els quals se n'han de penetrar «profundament, dolorosament, apassionadament», com deia Rilke; i així en conservaran no sols el record, sinó les valors humanes permanents.

Aquest sentit de la tradició, traduït en fórmules més o menys encertades, ha inspirat la nostra doctrina renaixentista. Costa i Llobera ens manava: «Siau qui sou». Naturalment, per a ésser qui sóc, cal primer saber qui sóc. Però l'afirmació de l'ésser qui sóc per damunt i més enllà del saber qui sóc pal·lesa el sentit de l'admonició: m'he de tornar el que sóc, perquè encara no sóc el qui sóc. Porto sens dubte en mi la vocació del que hauria d'ésser; i ben mirat, més que conèixer el que sóc em cal conèixer el que puc ésser. Tot jo m'he d'aplicar a la realització del meu destí. El qual només podrà realitzar-se plenament dintre del meu ordre, de la meva estructura, l'ordre vital de la meva existència concreta, i el meu poble dintre de l'ordre vital de la seva tradició. El daler de creació ve subordinat a aquesta primera obediència. La fidelitat als orígens s'imposa com a primordial obligació. I la llibertat s'esmerça en la recerca de la significació més autèntica de l'ésser que som, ensems passat, present i pervindre solidaris.

L'objectiu és, doncs, la realització de la vida pròpia, personal o col·lectiva; i desitjar sostenir, a través de les vicissituds i les circumstàncies, la línia de la més rigurosa veritat pròpia. És intentar assegurar-se l'existència personal més autèntica, mitjançant la conversació o la realitat vivent de les possibilitats ideals que portem dintre. Ara bé; a desgrat de la coneixença de nosaltres mateixos, el nostre destí, personal o col·lectiu, serà sempre un misteri, misteri en el qual ens trobem implicats fins a les arrels de l'ésser. Podrem empènyer el destí; podrem acostar-nos al misteri. Ni mai estarem ben segurs del primer, ni mai elucidarem del tot el segon. Tant se val! El daler de plenitud és una valor profètica que ens priva de satisfer-nos de cap resultat assolit. Com podria esmerçar-se la nostra llibertat si haguéssim aconseguit la nostra determinació definitiva? La fórmula certa del nostre ésser ens privaria de pervindre. Què en fariem d'un home tot el secret del qual ja s'hagués manifestat? I quin interès oferiria un poble que ja no ens reservés la possibilitat de cap sorpresa? I no seria una literatura morta aquella que ja hagués trobat l'expressió definitiva? Res del que realment viu no és perfecte; sempre ens trobem davant una mescla inestable de passat, present i pervindre. Tota renaixença és un dolor de més enllà,

una inquietud, radicada en el sentiment cristià de la nostra imperfecció, de la nostra capacitat de renovació i del valor immens de la persona humana. Maragall expressà aquesta doctrina amb accents tan generosos que, per això, avui, —a part la vàlua intrínseca de la seva obra— la seva personalitat espiritual s'ha tornat el més noble, el més dolç i tanmateix el més fort dels signes de concòrdia. De concòrdia, no sols entre els catalans, sinó també dels catalans amb tots els altres espanyols. Car la doctrina renaixentista no ha estat mai, en els veritables creadors i apòstols, exclusiva, sinó inclusiva i expansiva ensems. D'ella sortí espontàniament el poema que canta la meravellosa gesta hispànica del descobriment de les Amèriques. I fou un genial capellà de la plana vigatana qui posà en versos catalans el poema que Espanya havia escrit, amb les seves caravel·les i conqueridors, sobre la faç del planeta. Que cap joia no sentiren tan fervorosament els nostres majors —Verdaguer, Maragall, Costa— com la joia més que humana, angèlica, de poder i saber admirar.

Dintre d'aquesta doctrina, la Pàtria, per damunt de les determinacions històriques, geogràfiques i lingüístiques, és un valor, el que fa la unitat d'una munió d'homes a la manera d'un amor o d'un encís comú. Per això pertany més a l'ordre de la religió i de l'art que al de la ciència i àdhuc de la política. És un valor vivent, unificador i moralitzador. Cada pàtria té una missió. La multiplicitat de les pàtries no és menys espiritual que la multiplicitat dels individus. Si s'acomplís la unificació política de la humanitat, i la direcció única fos errada, no hi hauria llavors cap recurs per a salvar-se.

A la idea de renaixença va unit el sentiment de l'esperança. Com us deia al començament el món aquests anys és víctima de la Gran Por. I el primer deure de l'esperit és vèncer la por. Jo tinc esperança de savació, i no per optimisme. Tin esperança perquè crec en el principi espiritual; l'esperança coincideix amb ell. Esperant faig apel·lació a la creativitat que existeix en el món. Sense l'esperança no s'hauria intentat mai en el món cap experiment de renovació, de reforma, de salvació o de renaixença. L'esperança, com la renaixença, estableix una còpula fecunda entre una enyorança i un daler, de la qual, sota pretext de retorn, sortirà una pura novetat.

L'ànima espera justament perquè se sent captiva. Es degradaria sense aquest sentiment de captivitat. I perquè se sent captiva aspira a l'alliberació. Topa amb un mur que li barra el camí de la plenitud. Es troba en tenebres, aspirant a una certa claror. L'ànima llavors es gira cap a la banda d'on ha de venir la claror: aquest moviment és l'esperança. Dirieu: una mena de trèmula claredat damunt el fons obscur de les coses i els dies.

La situació que m'ofereix avui el món m'és intolerable. No l'accepto; la rebutjo. Puc esperar-ne una altra? No puc esperar-ne cap? Això suposa que estic implicat dins el procés d'una obra, la nostra renaixença, p.e.: o d'una acció, si us sembla poc, la salvació d'Occident. La temptació de desesperar em salta a la gorja. Però què seria la desesperació? Seria passar a l'enemic; seria capitular davant el fet, el *factum* i el fat (el *fatum*). Seria disgregar-me, desintegrar-me. Per contra necessito reintegrar-me. El meu esperit ho exigeix i neix l'esperança. Neix sense fer soroll. Apareix sense revoltar-se; revoltar-se podria resultar, a fi de comptes, una altra manera, violent, d'abdicar. Esperar, per contra, és pactar amb el temps, revestir-se de paciència, púdica-ment, silenciosament, com aquell que guarda un deliciós secret. No s'arroga cap dret; es confia a la gràcia. Cal, això sí, per a poder esperar, que l'ànima no se us hagi oscat, ni rovellat. L'amor crearà la realitat d'allò que espera; però heu de donar confiança a l'amor; l'amor que apunta a la reconciliació; l'amor que us condueix a la comunió amb els altres. Bona és la solitud per a les ànimes; bona i saludable els és també la comunicació. Breu: l'esperança, com la fe, és una força interior. Posseeix el do profètic, no perquè en virtut d'una vidència privilegiada, prevegi els fets que han de venir sinó sobretot perquè contribueix a produir el fet esperat. Obra, al capdavant, una transfiguració. La qual, segons un filòsof amic, porta aquesta divisa: com abans, però d'una altra manera i millor que abans.

«Laborare est orare», deien els monjos constructors. Tradició i treball van plegats; una tradició mil·lenària ens fa ésser el que som i el treball de deu segles de trenta generacions, ens sustenta. Pel treball es manifesten les virtuts de cadascú; pel treball es revela i forma la persona. Benhaurat el que ha trobat la seva tasca, perquè ha encertat en el seu destí. Només el treball és noble i la lluita de classes és una corrupció de l'esperit. Marx no trobà la llei que determina la història perquè tal llei no existeix ni pot existir. La història la fan els homes. La humanitat tria el que vol ésser; tria i en contreu el risc, que per això posseeix l'home el lliure albir. Si vol ésser comunista, en serà fins que se'n cansi. Si no en vol ésser, no en serà. Davant el perill d'ésser-ho per força, el món occidental es veu obligat a la suprema lluita per tal de defensar els propis valors, la pròpia existència. Si l'Occident recobra l'ànima tot ho recobrarà: la pau i l'ordre. El caos deixa d'ésser caos tot seguit que apareix l'ànima; llavors totes les coses a l'entorn de l'ànima s'ordenen. Entretant, amables poetes si és cert que per a vosaltres, com per als felibres provençals, la terra mare és un paradís, feu que en el nostre clos pairal per la gràcia de la vostra paraula hi hagi cada dia una mica més de cel i una mica menys d'infern, que la gent hi sigui cada dia més beneïda i menys maleïda, que tot-hom es torni més benigne i més digne, més viril i més assenyat i que tots ens purifiquem no sols de l'odi sinó inclús d'haver estat víctimes, anul·lant amb les ires els motius mateixos de les ires. No us desespereu; trebal·leu.

Bar restaurant de Lluc i Hostal de la Font Coberta

Dos llocs pulcres i econòmics al servei dels pelegrins.

Cuina especial espanyola i francesa.

Salons esplèndids on hi són servits amb

PULCRITUD I ECONOMIA TOTA CLASSE DE DINARS, BERENARS, REFRESCS, etc.

També s'hi preparen, si ho demanen, dinars per a EXCURSIONS, berenades, etc.

En un i altre lloc, servei de BAR - Serveis especials per a Noces i Comunions.

NOTA. - Per a grans banquetes de noces, comunions, reunions, etc., convé avisar amb 48 hores d'anticipació.

RESTAURANT DE LLUC - Tel. 9

El jove i la societat

per Ferran GAYÀ

La política és certament un dels temes més importants i interessants als quals el jove actual es pot dedicar. La vocació política —o de dedicació a la societat, a la justícia— és una de les vocacions més grans, comparable al sacerdoti, ja que és una dedicació i orientació de la vida que fa possible la convivència pacífica i justa de la societat.

No tots els joves tindrem una vocació pròpiament política, però sí, és veritat que si volem viure en plenitud, ens hi haurem d'interessar i seguir-la d'aprop. Dic «si volem viure en plenitud», perquè si estam d'acord en que VIUREM més i millor a mesura que ens donem als altres, als de més aprop i als de més enllà, també hi estarem en què un dels principals conductes que tenim per a donar-nos als altres, s'anomena en el segle XX: «política». Es per això que el cristià s'ha de distingir per un interès polític, és a dir, per un interès vers una verdadera justícia social i vers el respecte i la defensa dels drets humans que tan sovint es poden veure trepitjats.

Es d'allò més vergonyós l'espectacle actual de molts cristians que a l'hora de les pràctiques litúrgiques i piadoses, són els primers, però que quan és hora d'ajudar als altres, als que anomena amb despreci «pobres», es limiten tant sols a donar algunes monedes (a través de «Càritas») alguns dies a l'any, perquè sap que això no el compromet, sinó a l'enrevés, li tranquil·litza la consciència i d'aquesta manera es despreocupen dels greus problemes socials pensant que ja hi ha gent encarregada de preocupar-se'n.

Es necessari que meditem un poc sobre allò que, a jutjar per les aparences, no té per a nosaltres més contingut i actualitat, que el d'una simple rondalla. Me referesc a aquella dita: Si vols llevar la fam a un afamegat un dia, donali un peix; si li vols llevar la fam tota la vida, ensenya-li a pescar. Pareix que avui en dia «l'ensenyar a pescar» compromet massa, i per altra

banda ho tenim tan fàcil això de donar peixos, que només basta donar unes pessetes quan se'ns presenta l'ocasió. Però tinguem en compte que això no és eficaç, perquè no ataca les causes, és una solució transitòria que no arregla les coses. Donar almoina als pobres, podrà tal volta estar molt bé, però si la nostra caritat és més profunda i objectiva, actuarem millor i més eficaçment contra les causes de la pobresa, de la misèria i de la injustícia social. Descobrirem, entre altres coses, que hi haurà que lluitar per una més justa distribució de la riquesa; perquè desapareguin els actuals irrisoris salaris mínims; per assegurar una justa llibertat d'expressió i d'associació a la que tots com a éssers humans tenim dret; per conseguir una distribució equitativa de l'ensenyança i la cultura dins la nostra societat on casi només els rics poden anar a l'universitat; per una més justa llibertat cultural de les minories, i per tantes altres coses que per tot el món arreu constitueixen un crim contra la dignitat de la persona.

Hem de procurar que disminueixi el nombre de cristians que es tenen com a feels a l'Església i que no han llegit les encíclics socials dels darrers Papes on es diu ben clarament que «si és cert, doncs, que la Santa Església té, per damunt de tota altra, la missió de santificar les ànimes fent-les participants dels béns d'ordre sobrenatural, es preocupa però també de les exigències del viure quotidià dels homes, i no pas limitant-les al menjar i vestir, sino també pensant en múltiples comoditats i progressos dels distints moments i èpoques de la vida.» (1)

Tal volta nosaltres no poguem influir directament en la política, però tinguem present que un terreny on tots hi podem influir és en l'opinió

(1) Introducció a l'Encíclica *Mater et Magistra* (Ed. Estela).

pública. Si conseguíssim que als cafés, a la família, en les nostres amistats, la gent es dediqui un poc més a parlar de temes polítics i socials que no del fútbol i d'altres passatemps, sense cap dubte que contribuiríem molt al bé social, ja que avui dia en temps de democràcia, l'opinió pública en general constitueix a la llarga una força viva damunt el destí dels pobles.

Tal volta aquesta dedicació o interès per la política ens podrà crear enemics o certes situacions difícils dins la societat. Tot això és molt possible, però tinguem present que la història que es «mestra de la vida» ens ensenya que aquell que cerca la veritat i que vol atacar de rel les causes del mal social, haurà de patir; més, aquest és l'únic camí de la grandesa cristiana, ens ho ensenya Crist morint a la Creu i modernament ens ho recorden els màrtirs de la societat americana els germans Kennedy i el Dr. M. Luther King, que ens han sabut donar exemple de com es lluita per un món millor.

UNA COL·LECCIÓ

que honrarà la vostra llar

QUESTIONS DE VIDA CRISTIANA

Llegiu el número 42

amb els seus importants estudis

EL CORATGE DE MIRAR EL MÓN DE
 CARA *per Albert Maria Besnard*, L'EVANGELITZACIÓ AVUI *per Casimir Martí*, LA
 TEOLOGIA EN EL CONTEXT DE LA
 CULTURA *per Ferran Manresa*, i altres
 articles, notes i recensions bibliogràfiques

GALLETES QUELY I CAN GUIXA

NOMÉS FABRIQUEN QUALITAT

MARIA MARE DE DÉU

Creim que Maria és la Mare, sempre verge, del Verb encarnat, el nostre Déu i Salvador Jesucrist, i que, a causa d'aquesta singular elecció, ella en consideració dels mereixement del seu Fill, ha estat redimida d'una manera més eminent, preservada de tota màcula del pecat original i omplida del do de la gràcia més que totes les altres criatures.

Associada als Misteris de l'Encarnació i de la Redempció amb un vincle estret i indissoluble, la Verge Santíssima, la Immaculada, al terme de la seva vida terrenal va ser elevada en cos i ànima a la glòria del cel i configurada al seu fill resuscitat, anticipant la sort futura de tots els justs; i creim que la Mare Santíssima de Déu, nova Eva, Mare de l'Església, continua al cel el seu ofici maternal respecte als membres del Crist, cooperant al naixement i al desenrotllament de la vida divina en les ànimes dels redimits.

(De la Professió de Fe pronunciada per S. S. el Papa Pau VI durant la celebració de la Missa a la plaça de Sant Pere, la tarda del 30 de juny, amb motiu de la conclusió de l'Any de la Fe).

EL MÓN I LA BO- LLA

La mort de l'Església

Quan els periodistes de l'esquerra intel·lectual tracten de la «mort de l'Església», ho fan com si fos un slògan, puix no saben ben bé de què parlen. Pels qui havem fundat la nostra vida sobre el Crist —diu Gilbert Cesbron—, que tenim fam i set de la seva presència, que volem romandre fidels no solament a la seva persona sinó també als onze homes deseparats que, amb els ulls aixecats vers el cel, han fundat l'Església humilment, per nosaltres, mots com «la mort de l'Església», no tenen sentit.

D'altra part, tota discussió tocant a l'Església que no comença des del Crist, se troba tot d'una fora de viarany. Prenguem el problema des del seu escaló inferior, i el més familiar alhora, la parròquia. Què és una parròquia? L'única definició irrefutable no és ni funcional ni administrativa. Vet-la-te ací: és el Crist entre els seus. Una parròquia és un tabernacle amb una barriada o una vila entorn seu. Aquells que no poden viure sense l'Eucaristia constitueixen, doncs, primerament, la parròquia; aquells que no creuen en la Presència real, per molt «fidels» que puguin ésser, no hi pertanyen més que de desig.

La parròquia s'organitza, doncs, entorn del Sant Sagrament, per prendre la part de tasques i de joies que, per consentiment universal, són pròpies del cristià. Les primeres muden d'una època a l'altra, d'un país a l'altre.

També la parròquia és el centre de les alegries, de les festes cristianes.

Els Kennedy

Una flamarada d'il·lusió, com una torxa que mostrava el camí, s'ha apagat a Nordamèrica, al

món, amb l'assassinat de Robert Kennedy. Ja va passar lo mateix amb el seu germà. En les seves actuacions, en els seus llibres —que els feien més europeus que nordamericans—, en els seus discursos, tenien una esportivitat, una elegància exemplars. Eren una esperança pel món. Aquesta esperança Nordamèrica l'ha morta. Per què? Seria molt llarg d'explicar, perquè en el centre de la societat americana hi cóva un caos que no sembla poder-se compaginar amb la compostura exterior de molts de ciutadans del poderós país.

Balada del darrer llop de mar

Amb aquest títol el nostre compatriota Guillem Colom ha escrit un gran poema mariner, publicat fa poc dalt el «SÓLLER». Me plau felicitar el poeta, perquè a Mallorca som més bé pobre de literatura marinera autèntica. La mar com a paisatge no basta. Lo autèntic és marinejar. ¿Qui dubta que els pobles mariners tenen una fesomia distinta del països continentals? ¿Qui dubta que la civilització ha tingut un al·licient molt poderós a la mar? Pensem en Grècia, en Gènova, en Venècia, en Mallorca, en Barcelona, en Santillana del Mar, en Anglaterra... Els pobles mercaders, per on han passat el marfil i la seda, els draps i les randes, l'or i la púrpura, el rom i els coralls, les taronges d'or pagades amb napoleons d'or... Aquest petit port de Sóller donà una configuració especial a la nostra vila, una configuració quasi bé definitiva, literal i culta. Enhorabona al poeta!

Carlemany a les Balears

Me sembla molt bé això que diu Rosselló i Bordoy dins *L'Islam a les Illes Balears*: «Pel que fa referència a la inclusió d'aquestes Illes a l'Imperi Franc, tal fet no pot provar-se, al menys documentalment. En Campaner ja va deduir, i crec que amb encert, que les Balears seguiren habitades pels cristians (gent hispano-romana), els quals elevaren periòdiques reclamacions o súpriques d'ajut a l'emperador. Probablement tals reclamacions foren escoltades».

De l'agre de la terra

La Germandat de Llauradors i la Cooperativa Agrícola de Sa Pobra festejaren solemnement

Sant Isidre, el seu celestial Patró. Amb tal motiu va fer l'homilia mossèn Melcior Tugores, amb un estudi —sobre les encíclics socials— que tenia per tema *La cooperativa és actualment una exigència vital*. Amb l'exposició doctrinal se trenava l'exposició històrica de les diverses circumstàncies de temps i lloc que han donat motiu a l'Església, des de la seva fundació, per intervenir en l'esfera socio-econòmica pel millorament

del món. Cridava ferm l'atenció la part dedicada a la pagesia, que Joan XXIII posà de relleu en la *Mater et Magistra* com mai s'havia fet abans. Classe sofrida, de la qual aquest Papa en sortia i podia conèixer-la bé, necessita, per no perillar, organitzar-se. El sermó de mossèn Tugores, en contacte constant amb l'agre de la terra, va ser de gran altura.

M. C.

El Racó d'En Descalç

- Per a que hi pugui haver diàleg calen, al manco, dos interlocutors. Recordar això, tan «superelementalíssim», pot ser necessari. Perquè, fet i fet, dir les coses no basta.

- Dir les coses no pressuposa, aquí i ara, que automàticament —o humanament— es produeixi diàleg. Això, és clar, no ajuda gaire a que les coses siguin dites. I, tanmateix, cal que les coses siguin dites, tant si se produeix diàleg com si no. Enc que ens arrisquem a caure en el monòleg, que sempre és inhumà, no gens agradable.

- Don Joan Casals, un dels pocs caps clars amb que comptam —i em dol de bon de veure haver d'utilitzar l'adjectiu «pocs»— és també un dels pocs convençuts de l'eficàcia de dir-les. Així fins ara ho ha demostrat. Un servidor prou sovint té moments de desànim i no ho veu tan clar.

- Si ara plantejam, per exemple, des d'aquest racó modest i potser amb qualque te-

ranyina, la conveniència d'un creixement econòmic més harmònic, que no ho fii quasi tot al turisme, ¿tot plegat, què aconseguirem?

- A consciència, voluntàriament, ningú es decideix a predicar en el desert. En si, tenir vocació de predicador ja és prou «fumut». Com tot seguit hareu imaginat, la veritat és que hauria emprat de més bon gust una altra paraula, igualment de cinc lletres i que també rima amb **ut**, però hi podria haver sensibilitats que s'escandalitzassin...

- Això d'escandalitzar-se ja no és cap senyal de salut, ha esdevingut molt relatiu. Ens escandalitzam pel que no hauria d'escandalitzar-nos i —el que és molt pitjor— no ens escandalitzam pel que hauria d'escandalitzar-nos.

- Que em corresgesquin els assenyats si cal però, tal com ho veig, tenim la capacitat d'escandalitzar-nos emboçada. Per

mi, això simplement impossible el diàleg moltes vegades.

- Hom arriba a la conclusió que no hi ha manera de somoure els nostres «panxacontents», que vivim en el millors dels móns possibles, etc., etc.

- Però continuam creguent en la necessitat del diàleg i ens dol no poder arribar-hi.

- Davant aquest fracàs, personal i col·lectiu alhora, agafar els tapins i partir tampoc no és una solució. Damunt les pàgines de l'ULTIMA HORA, en Toni Serra ha tocat lúcidament aquest punt. Hi ha molta gent joves que vol fer feina intel·lectualment, i que se'n va. La llista que ell donava és ampliable. Aquest «èxode» comença a tenir una certa consistència estadística. Tinc por que una de les raons —si no la fonamental— de moltes partides, ha estat la dificultat d'arribar al diàleg i tot el que això suposa.

A LA CIUTAT DES LLIBRES

Alberto Moravia:

L'HOME COM A FINALITAT

Col·lecció «La Mirada»

Ed. Proa, Barcelona, 1968

Alberto Moravia, un dels més profunds novel·listes actuals d'Itàlia, és ja prou conegut entre nosaltres per les versions de les seves obres **Els indiferents**, **La camperola** i **El menyspreu**, llibres tots ells publicats a Barcelona —els dos primers fins en segona edició— dins la «Biblioteca A tot vent» que patrocina les Edicions Proa.

Avui ve a afegir-se a aquesta llista d'èxits un volum de crítica i assaig que sota el títol **L'home com a finalitat**, aplega disset escrits sobre matèries literàries i filològiques tan variades com les que van dels títols **Memòria i novel·la**, passant per **La psiconàlisi**, **Maquiavel**, **L'erotisme en la literatura** fins a **Amics dels morts i enemics dels vius** i **Els meus problemes**.

Francesc Vallverdú, en unes pàgines de pròleg, veu Moravia encarat amb l'home i el món d'avui amb una visió «no pas optimista, certament, però menys encara nihilista»; i ens diu que «de fet, Moravia —una mica com entre nosaltres Joan Fuster— se situa en una tradició de moralistes que a Europa ha donat noms il·lustres a la literatura». Altrament, el mateix Moravia, en un prefaci de l'autor, afirma que el seu llibre no vol ser cap defensa d'un humanisme tradicional que ell suposa ja difunt, sinó «un atac a l'antihumanisme que avui circula sota el nom de neocapitalisme i un caut apropament a la hipòtesi d'un humanisme nou».

Llibre dens de pensament, de reflexió, d'examen, de suggerència, tots aquests escrits contagien i desvetlen, interessin i revelen una munió de coses. Però és potser a l'estudi que titula concretament **L'home com a finalitat** on Moravia

desenvolupa amb més riquesa d'enginy i de conceptes, amb imatges més eficaces, amb una prosa més fluida i carregada d'emoció, les seves nobles i notables teories a favor de l'home que pensa, que treballa, que prega, que somnia i que sofreix; de l'home tan sovint utilitzat per l'home com a mitjà, i de l'home a favor de qual totes les coses haurien d'esser endreçades com a un fi.

Observador que s'endisa en la realitat, que ha viscut i conegut la brutal tragèdia del món d'avui, i, per tant, del fracàs de l'humanisme, compara aquesta situació a una falta d'aire on «tot el que ens rodeja sembla que ens el vulgui treure, i el mateix cel sembla massa baix», per acabar dient amb mots d'una punyent pregonesa: «Tota la poesia en el món modern expressa, si bé de diferents maneres, aquest sentiment d'ofec. Tant si ho nega com si ho afirma, la poesia adverteix als homes: el món modern és absurd».

L'home com a finalitat és un llibre constructiu, però sobre tot un llibre que pot ajudar a construir-se el lector intel·ligent; un llibre amb el qual fàcilment podrem no sempre anar d'acord, però que desvetllarà en nosaltres una consciència de la situació per bastir, amb ell o al seu costat, un programa d'acció a favor del bé i contra el mal. Un llibre, les pàgines del qual regalimen, sovint, pietat i tendresa vers els qui sofreixen i gemeguen.

M. G.

B. Mestre Mestre:

PARLA OFÈLIA

Mallorca, 1967

El doctor Bartomeu Mestre, psiquiatra que honora la seva professió a Mallorca, és un temperament

sensibilíssim que s'agrada de fer les seves incursions pel reialme de la poesia. **Parla, Ofèlia** —un llibret pulcre, discret— ens dona fe d'un món seu interior ordenat i lúcid, que es palesa en un llenguatge noble i correctíssim. L'autor, però, s'hi sent com un malalt del vers; és per això que el seu atansament a aquests reialmes hi ve marcat per una nota d'humilitat i timidesa:

Bé sé de la bellesa del ritme
d'un tercet cisellat per mans de
[mestre,
o del qui modula imatges
creades per l'èlegit, que és el
[poeta.
Però jo, amic, no som d'aquests.
[Ja t'he dit
que a vegades em sent malalt de
[versos...

Paraules certament humils, d'una confessió no menys conmovedora. A **Parla, Ofèlia**, però, hom hi percep un perfum líric, una finor que fa amable el recull, una disciplina, certes imatges sobriament triades, quelcom, en fi, que fa l'encís del seu conjunt.

Ornen el llibre uns dibuixos de Nicolau Llaneras, intel·ligents, sàviament artístics.

M. G.

Joseph Kessel:

EL LLEÓ

Biblioteca A tot vent, 139

Ed. Proa. Barcelona, 1968

Joseph Kessel ens ofereix una vida de profunds contrastes. En 1898 nasqué a l'Argentina, de pares russos; passa la infantesa a les ribes de l'Ural, entre Europa i Asia; a deu anys s'estableix a París amb la seva família, i allí comença els seus estudis, nacionalitzant-se francès, i es dedica ja de ben jove a la

carrera periodística. La primera gran guerra el duu, d'aviador, a l'Extrem Orient; el drama de la seva vida li dóna matèria per a les seves primeres novel·les; i novament oficial d'aviació a la segona gran guerra, lluita al costat de les forces franceses lliures.

Novel·les seves són *La Steppe rouge* (1922), *L'Equipage* (1923), *Belle de jour* (1928), *Le Tour du malheur* (1950), *Tous n'étaient pas des anges* (1963). En 1962 els seus esforços es veuen coronats amb el seu ingrés a l'Acadèmia Francesa.

El lleó, novel·la publicada en 1958, constituí un dels majors èxits de Joseph Kessel, i fou traduïda a tots els idiomes cultes.

La «Biblioteca A tot vent» que ja en 1930 incorporà a la nostra llengua el nom de Kessel amb la versió de dues obres seves —*Els cors purs* i *Les nits de Sibèria*, avui el dóna a conèixer novament al públic d'Espanya amb aquesta magnífica obra traduïda per Maria de Quadras que coneixiem ja com a exquisida traductora de Rabindranath Tagore i de Pearl Buck.

M. G.

Antoni Jiménez Vidal:

LA LONJA DE SAGRERA

Imp. Politècnica, Palma, 1968

Antoni Jiménez Vidal, acadèmic de Belles Arts i vocal de la Comissió de Monuments acaba de publicar aquesta monografia, *La Lonja mallorquina de Sagrera*, per tants de conceptes interessant. En primer lloc, pel tema en sí, puix que es tracta del monument més notable de la nostra arquitectura civil, la grandiosa Llotja que feren construir en la primera meitat del segle XV els Defenedors de la Mercaderia, quan el port de la Ciutat de Mallorca era un dels més freqüentats del Mediterrà i en ell es topaven mercaders de tots els països. Va ser una creació genial de Guillem Sagrera, felanitxer, un dels mestres d'obres més famosos que aleshores hi havia en el Regne d'Aragó, i a qui, més tard, el rei Alfons V encarregà la restauració del seu propi palau de Nàpols, conegut amb el nom de **Castelnuovo**.

Aquest edifici de la Llotja mallorquina ha estat sempre admirat per tots els visitants de la nostra Illa que han tingut viu el sentit de l'art. Ja havia estat particularment estudiat i descrit per l'il·lustre Jovellanos, durant la seva reclusió al Castell de Bellver. Aquella tan ben escrita Memòria, però, ha estat ara ampliada i completada per Antoni Jiménez, coneixedor conspicu de l'escultura i l'arquitectura i fervent enamorat dels nostres valors artístics.

En aquest treball, la nostra Llotja és estudiada sota el seu aspecte artístic: no hi deixa detall sense descriure ni justipreciar, des de la soberga portalada fins a les gàrgoles de la terrada. Exposa després la seva història amb totes les vicissituds que ha passat aquest noble edifici. No es pot demanar més.

Felicitem sincerament l'autor d'aquest treball, realitzat amb amor i competència, i que ha de contribuir sens dubte a un major coneixement i apreciació del nostre patrimoni artístic.

G. M.

Servei de comunicació amb el Santuari de Lluc

PALMA - LLUC	Sortida a les 17; arribada a les 18'45 (dies feners)
(Autocar directe)	Sortida a les 15; arribada a les 16'45 (dies festius)
LLUC - PALMA	Sortida a les 8'20; arribada a les 10 (dies feners)
(Autocar directe)	Sortida a les 13; arribada a les 14'30 (dies festius)
PALMA - LLUC	Els trens de Palma-Inca de les 9 i de les 15, enllacen amb els autocars d'Inca-Lluc.
LLUC - INCA	INCA - LLUC
Sortida a les 8'20;	Sortida a les 10; arribada a les 10'50
Sortida a les 17;	Sortida a les 17; arribada a les 18'50

Electrofil

AISLANTS - CONDUCTORS - TERMOELECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

ACAMPADA.

Salvament i Socorrisme

2

Ferides

La secció de la pell, acompanyada o no de lesions dels teixits subjacents, reb el nom de ferida.

Si la ferida és extensa, profunda i acompanyada de «shock», estarem davant d'una ferida greu. Si, pel contrari, és superficial i poc extensa, es tractarà d'una ferida simple o lleu.

A vegades una ferida lleu pot revestir una certa gravetat, especialment si els òrgans que hi ha a baix resulten lesionats. Això és dóna en els casos de ferides contuses.

Tots els tipus de ferides presenten dos perills principals: la infecció i l'hemorràgia. L'actuació d'un socorrista davant d'una ferida serà diferent, segons es tracti d'una ferida greu o lleu.

Davant d'una ferida lleu, el socorrista pot i deu curar-la ell mateix. A tal fi, procedirà així:

1—Es rentarà les mans i se les desinfectarà amb alcohol.

2—Esterilitzarà els instruments que hagi d'utilitzar, i això ho podrà fer:

—Bullint els instruments durant quinze minuts, com a mínim.

—Flamejar-los, vessant-hi al damunt una mica d'alcohol i encenent-lo.

—Submergint-los en alcohol de 90°.

3—Netejar la ferida, rentant-la amb aigua i sabó des del centre cap a la perifèria de la ferida, amb una compresa de gasa, mai amb cotó.

A continuació, amb unes pinces estèrils, es treuran les adherències o els elements estranys que hi pugui haver, i, seguidament, es desinfectarà la ferida amb mercurocrom. Finalment, si la ferida sagna o suqueja, es col·locarà un apòsit, però sempre que sigui possible, és millor deixar-la descoberta.

Quan la ferida presenti caràcter de gravetat, el socorrista s'hau-

rà de limitar només a prevenir la infecció, tapant la ferida amb un apòsit. Per fer això, primerament l'haurà de descobrir, treient, tallant o esqueixant la roba que destorbi, procurant treure amb la màxima suavitat possible la que estigui en contacte amb la ferida. Fet això, col·locarà un apòsit damunt de la ferida, i en el cas de no disposar d'apòsits, servirà un mocador, un tovalló, etc., avisarà el metge i farà traslladar el ferit a un centre adequat.

Si la ferida sagna, l'hemorràgia s'aturarà seguint les instruccions del capítol següent.

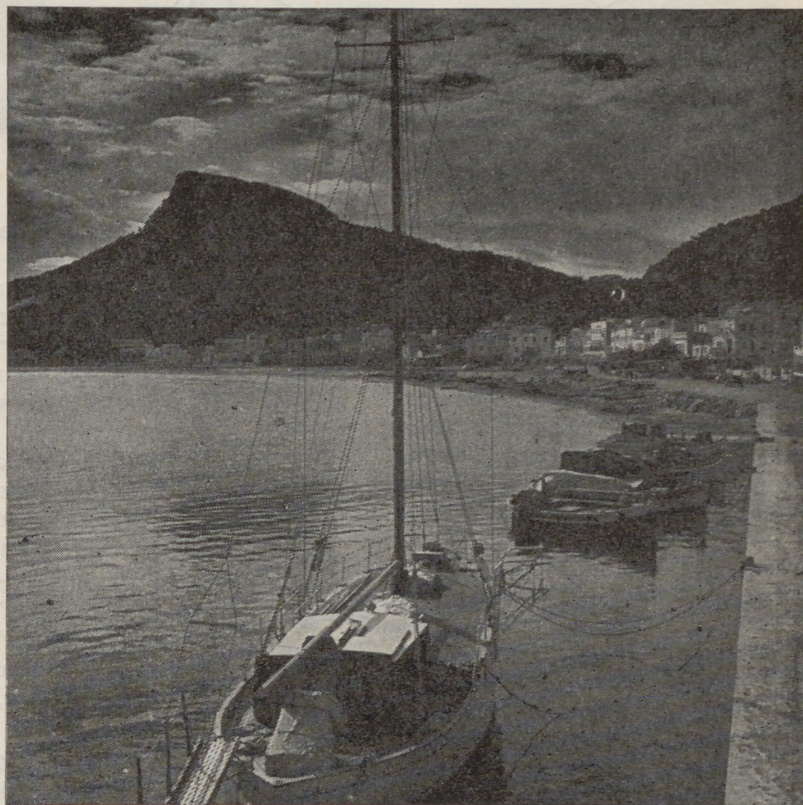

Fig. 1

Fig. 2

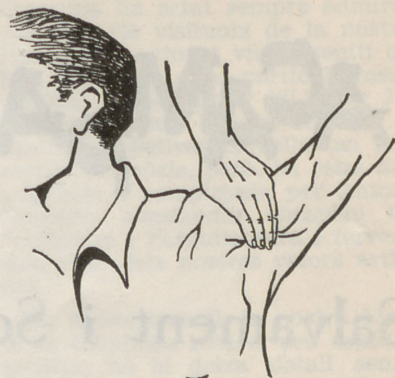

Fig. 3

Casos especials

Ferides en la boca o el nas. Si una persona té una ferida en la boca o en el nas, se li ha de fer inclinar el cap endavant, a fi que no s'empassi la seva pròpia sang.

Ferides en els ulls. Generalment són molt doloroses i solen anar seguides de «shock». La conducta a seguir es reduirà a col·locar un apòsit, i procurar de prevenir el «shock», de la manera com explicarem més endavant.

Hemorràgies

Una hemorràgia tant es pot produir a nivell d'una ferida visible, com no visible. En el primer cas, es tracta d'una hemorràgia externa, i, en el segons, interna.

Si la sang procedeix d'una artèria, de fàcil reconeixement, per què surt intermitentment, la compressió es farà per damunt de la ferida.

Si la sang prové d'una vena, veurem que té un color vermell fosc i s'escampa sense intermitències.

Totes les hemorràgies han de ser considerades com a greus, encara que la més perillosa sigui l'arterial. En aquests casos, compten els minuts.

Conducta a seguir:

- 1—Actuar depressa.
- 2—Comprimir.

Conseqüentment, s'ajaurà el ferit i es posarà la ferida al desco-

bert, tallant o esqueixant la roba que ho impedeixi. Fet això, es cobrirà la ferida amb un apòsit gros, comprimint amb pressió. Passats uns minuts, es lligarà fort l'apòsit amb benes. No és necessari dir que, si no es disposa d'apòsits, es poden utilitzar mocadors, torcaboques, etc., ja que el més important és contenir l'hemorràgia, i la infecció té, en aquests casos, un valor secundari.

Si, a pesar de tot, la ferida continua sagnant, l'apòsit no s'ha de retirar, al contrari, el què s'ha de fer és posar-n'hi més al damunt, comprimint amb més força, si és possible.

En general, un bon apòsit compressiu és suficient per detenir una hemorràgia. Però quan la ferida continuï sagnant o presenti clavats un cos estrany que faci impossible la compressió, serà precis comprimir l'artèria en algun punt per damunt de la ferida.

Hi han quatre punts concrets, punts especials de compressió, que necessàriament han de ser coneguts de tothom:

— *En el coll.* (Fig. 1)—Es fa la compressió al costat de la tràquia, comprimint contra la columna vertebral; així queda comprimida l'artèria caròtida, destinada a irrigar el cap.

Es precis fer notar en aquest cas que la compressió de la carò-

tida pot fer que el ferit perdi el coneixement i, per tant, es recorrerà a aquesta compressió única-ment en darrer extrem.

— *En l'espatlla* (Fig. 2)—Per darrera de l'extremitat interna de la clavícula i per dins de la primera costella es comprimeix l'artèria sub-clavia.

— *En el braç* (Fig. 3)—A la meitat aproximadament del braç i en la seva part interna, es comprimeix l'artèria humeral.

— *En un membre inferior* (Fig. 4)—El punt de compressió queda situat en la part mitja del séc de la ingle, per damunt de l'òs de la pelvis. Així es comprimeix l'artèria femoral, destinada a irrigar les extremitats.

Si la compressió manual resulta insuficient, s'haurà de recórrer a la pressió mecànica, de la qual tractarem en el pròxim número.

Antoni PAGÈS DALMAU

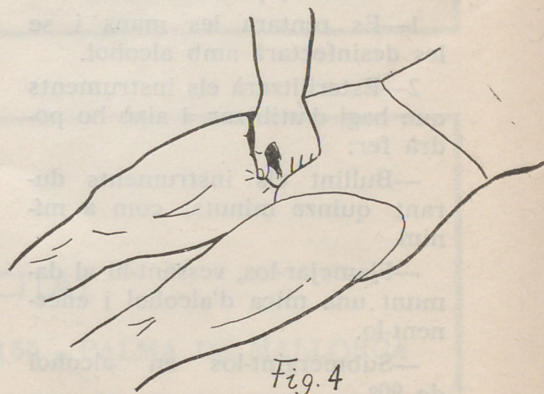

Fig. 4

rosa dels VENTS

D'EIVISSA

Eivissa: l'església de Sant Domingo, l'alt baluard de Santa Tecla, i, més al fons, la torre i l'absis de la Catedral.

SOBRE DUES BALEARS MENORS O PITIUSES GRAN I PETITA

Vaig rebre en el moment oportú, amablement dedicat pel seu autor, el meu bon amic Baltasar Porcel, el llibre **Viatge a les Balears menors**, ja publicat abans a LA VANGUARDIA en forma d'articles. Jo havia seguit, amb un interès especial, afegit a l'interés que sempre he sentit per l'obra literària del jove i admirable escriptor, aquells articles en castellà. Veure'ls després recollits en un llibre i llegir en la nostra llengua, encara més afinat i redó, el treball sencer, fou un plaer acrescut. Ja fa uns mesos que hauria pogut comentar el llibre, o més ben dit, els primers capítols, els que formen les dues primeres etapes, referents a les Pitiüses. En una crònica d'Eivissa, que no té res a veure amb un article per a la secció de crítica literària, no cal estendre's a res més. Encara no m'havia ocupat del **Viatge** en aquestes pàgines, perquè no es tractava d'un assumpte urgent, d'aquells que no poden esperar per tenir en la seva novetat el màxim valor. Ben al contrari, els capítols de Porcel a què em referesc, tot i parlar principalment d'un moment —l'actual— d'Eivissa i Formentera, seran una permanent actualitat, es podran llegir durant molt de temps.

Bé, l'escriptor arriba, atura aquí i allà la intensa mirada, contempla una terra concreta, veu uns homes determinats, sota la llum que canvia segons els dies i els moments. Però per comprendre tot això que és actual davant els ulls, l'escriptor duu la seva experiència total, unes idees formades, un munt de lectures —incloses les especials per a l'objectiu immediat—, el record d'uns viatges anteriors. En el resultat, excellent, del seu treball literari es veurà la realitat present, però també la història que hi desemboca; hi haurà una visió pròpia de terra, fets i situacions, però anirà acompanyada de les consideracions d'altres coneixedors. Porcel ha contemplat les Pitiüses amb una inquietud i un esguard nous, i al costat de les seves impressions ha col·locat una sè-

DE MALLORCA

● L'Obra Cultural Balear ha posat de manifest el seu relleu i l'eficàcia de la seva labor en ocasió de la clausura dels Cursos de la nostra Llengua i els consegüents exàmens celebrats a l'Estudi General Lullà.

Amb aquest motiu s'ha remarcat que són ja més de dos milers els alumnes que han seguit els dits Cursos, havent-se expedit també més de cinquanta títols de professor elemental.

Els exàmens tingueren lloc sota la presidència de don Miquel Marquès Coll (Vice-president de l'Obra Cultural), dels vocals don Joan Pons i Marquès i don Francesc de B. Moll, del secretari don Miquel Fullana i de don Antoni Torrens Truyols.

El nombre d'alumnes matriculats enguany ha estat de 372 al Grau Elemental, i s'han concedits 11 **ExceHents**, 43 notables i 143 aprovats. Al Grau Mig, 10 matriculats, amb 8 aprovats. I al Curs de capacitació per a professorat, 30 matriculats i 26 títols expedits.

Aquests Cursos han tingut lloc a l'Estudi General Lullà, als Instituts Nacionals d'Ensenyança Mitjana «Ramon Llull», i «Joan Alcover», als Seminaris diocesà i Seràfic de la Porciúncula, als Col·legis «Lluís Vives», CIDE i «Pius XII», de Palma. I als pobles de les Illes: Col·legi Sant Bonaventura, Sant Vicenç de Paül i Centre Cultural Recreatiu, de Lluçmajor; Col·legi Fra Joan Ballester, de Campos; Col·legi Municipal Ramon Llull, de Manacor; Col·legi Municipal, de Felanitx; Col·legi Municipal, de Pollença; Centre Cultural, de Campanet; i Centre Cultural, de Sóller.

Una de les notes més simpàtiques d'aquests Cursos ha estat també el nombre crescutíssim d'alumnes de procedència peninsular, abundant-hi els llinatges com Domínguez, Cajuela, Casado, Fontàn, Barreiro, Chicano, Heras, Hernando, Silla, Morales, Muñoz, Gallego, Palomo, Polonio, Ríos, Suàrez, Redondo...

rie de cites d'autors com Vargas Ponce, Quadrado, Blasco Ibáñez, Pin i Soler, Miquel dels Sants Oliver, Rusiñol, Macabich, Josep Pla, Camus, i fins i tot de poetes com Alberti o Fajarnés. Alguna volta la cita hi és per a contradir-la o per a fer observar les transformacions que hi ha hagut des de l'època en què fou escrita. Sovint es recorre a l'estadística o a informacions oficials. Trobarem, així, consideracions culturals, socials, econòmiques, i, devora l'apunt d'un individu que es veu de pas, uns vius i subtils paisatges, Porcel essent un gran descriptor dels ambients urbans i dels camps d'essencial permanència i múltiples detalls que amb l'any evolucionen. L'abast de la visió i de l'art literari de Baltasar Porcel s'han anat enriquint d'una manera incessant. Avui Porcel domina aquesta especial activitat, la literària, que ha volgut que sigui també una professió.

A alguns, avesats a l'article turístic, a l'article preocupat, d'encensament i de retòrica irresponsable, certs moments d'aquests capítols podran semblar una mica durs. Jo crec que, en allò que fa referència a Eivissa, aquestes pàgines són més aviat suaus i amables, dins les característiques de l'actitud crítica i l'estil realista de l'escriptor. Porcel potser no presenta un quadro molt brillant de la nostra cultura i es mostra reticent, sobretot, respecte al conreu de la llengua pròpia. La culpa no és seva. Dóna notícies ben precises sobre les obres que creu més considerables i fa ressaltar adequadament, per exemple, alguns historiadors o el moviment pictòric eivissenc. Crec que tots coincidim, llevat d'algunes inevitables discrepàncies. Quant als qui vulguin recrear-se en la descripció de les bel·leses de la seva terra, podran trobar aquí bons i abundants motius de satisfacció: visions d'expressiu i acolorit sintetisme, on traspuja l'admiració, dels ports d'Eivissa i de Sant Antoni, de Dalt Vila, de Sa Penya, del Puig de Missa de Santa Eulàlia, de la costa del nord de l'illa. El seguit de referències a l'arquitectura popular són també elogioses i exactes. I tot això, malgrat «l'horror» que fan a l'escriptor «les adjectivacions d'upa». Veim els contrastos de l'Eivissa turística: «En aquest matí renouer i solar, hi ha quelcom de dinàmic i babèlic encastat dins l'ésser mateix d'Eivissa. Començo a pujar la costa del Portal de les Taules, la superba portalada renaixentista». Des de «la placeta de la Seu, un espai reduït, encerclat d'edificis notables en l'aspecte arquitectònic i que, cap a Llevant, obre una portentosa balconada... un hom observa, mentre passa un temps plàcid i lluminós, la geografia i la bellesa del país». Si bé «Eivissa no és una ciutat monumental», compta amb «les construccions populars, d'una superioritat incontestable quant a estètica», i així «Eivissa és un paisatge prodigiós, un paisatge natural o urbà». Porcel es refereix a «la fama d'aquesta arquitectura eivissenca, d'un arcaisme de contemporaneïtat rabiosa», o diu: «Fa anys que mantinc l'opinió que l'alba en el port d'Eivissa és un espectacle d'una importància radical». Al vespre, a Sa Penya, «una màgia fantàstica s'empara de cases i carrerons, immersos dins una

D'Eivissa...

atmosfera de línies i blancs d'una suggestió estranya». Si a Sant Antoni «la costa és un passeig marítim fastuós i vital», tenim que «el temple de Sant Miquel és un altre prodigi de línies, de plans llisos, de parets eixalrades, una sensacional creació estètica nascuda de l'entranya popular». Porcel ha sentit no sols la curiositat sinó també l'atracció d'Eivissa. Va incloure en **Arran de mar** uns altres capítols eivissencs i és l'autor d'una guia d'Eivissa que cal considerar com a molt notable. En diverses ocasions ha vingut a l'illa i l'ha recorreguda, des d'aquell vespre d'hivern, fred i ventós, en què va tocar aquestes costes per primera volta, molt jove encara, però ja amb la seva vocació d'escriptor, seguida sempre amb tenacitat, personalitat i intel·ligència.

Porcel suscita en els capítols que he comentat la qüestió del nom o noms del nostre arxipèlag. Crec que té raó en tot quant diu. M'hi hauré de referir un altre dia.

M. V.

De Mallorca...

I una altra nota igualment ben simpàtica registrada enguany foren els dos premis especials concedits: un de Precocitat per a l'alumne més jove, que va recaure a la nina d'onze anys Isabel Matas Miró —de l'Institut femení «Joan Alcover», i l'altre concedit per la Fundació Mateu Torrens Salort d'Alcúdia, a la puntuació més alta, que guanyà el jove Antoni Artigues Bonet, estudiant al Seminari Diocesà.

Prenim aquesta informació d'un reportatge de Bartomeu Suau publicat al DIARIO DE MALLORCA.

- També l'**Obra Cultural Balear** ha convocat el «Premi Catalina Bernat Llinàs», consistent enguany amb dos mil pessetes per a un concurs de redacció en la nostra Llengua, sobre el tema **Com veig el moviment de la Nova Cançó i els seus personatges**. El premi anava destinat a joves d'un i altre sexe compresos entre els 14 i els 18 anys, i ha estat concedit a Francesc Munar i Servera.

- El moviment musical en la nostra Llengua també va cobrant nou ímpetu i esplendor. Darrerament ha donat diverses actuacions

el **Grup de Folk** amb participació de Maria del Mar Bonet, Jaume Arnella, M. Consol Casajoana, Angel Ciriza, Gabriel Taraba, Ovidi Montllor, Xavier Oliveras, Oriol Pons, Pau Riba, Santi Sisa, Jordi Batiste, Montserrat Soler, Flans-terbo-3.

Aquest Grup ha actuat, entre altres llocs, al Patio Fantasio de Sóller el 28 de juny passat, i al Parc Municipal de Sa Torre de Felanitx el 30 de juny.

- L'èxit d'Antònia Buades, de Sa Pobla, que a Inca fou premiada per la seva interpretació de la **Tonada d'esterrossar**, ha alcançat la màxima ressonància nacional a Madrid el 22 de juny darrer, amb el primer premi del Primer Festival de la Cançó Popular, dotat amb cent mil pessetes.

Amb tal motiu tot Sa Pobla dedicà un homenatge profundament popular a Antònia Buades Vallespir que així ha sabut defensar el prestigi de les nostres tonades illenques més enllà de les nostres Illes. La revista LLUC li envia també una càlida felicitació.

- Josep Massot i Muntaner ha publicat a la revista STUDIA MONASTICA el seu treball **Una des-**

cripción dieciochesca de la Cartuja y las ermitas de Valldemossa, que conté un valuós comentari crític i l'edició d'un manuscrit de Jeroni Berard i Sala (1742-1795) que forma part de la seva obra —gairébé inèdita tota ella, encara— titulada **Viaje por el interior de la isla de Mallorca**. Josep Massot hi dóna mostres de la seva profunda erudició sobre la matèria, amb cites abundoses no solament dels escriptors del passat segle que s'ocuparen de Mallorca, nacionals i estrangers, sinó també dels actuals que han estudiat l'eremitisme de la nostra Illa i els temes valldemossins, principalment Mossèn Bartomeu Guasp de qui relaciona la seva vasta bibliografia; tot fent, de passada, al·lusions a les vicisituds «bastant obscures» de l'ermita de la Trinitat de Miramar, a la falta d'una monografia moderna de fra Castañeda, i a Santa Catalina Thomàs de qui es lamenta que no posseguem encara avui una bona biografia «desmititzada».

- El **Petit llibre d'un solitari**, deliciós ramell de prosa lírica del nostre amic poeta Llorenç Vidal, publicat no fa gaire i comentat en aquesta revista, ha estat traduït al castellà i publicat a Cadis sota els auspicis de «Ponent», i amb una presentació bio-bibliogràfica del poeta d'Honduras, Rolando A. Vega.

- El poeta don Miquel Forteza —poeta i també historiador—, que ha complert enguany els seus vuitanta anys, ha vist coronats els seus esforços amb la designació oficial de membre corresponent de la Real Acadèmia de la Història.

El doctor Miquel Forteza ostenta —com tothom sap— el càrrec de President de la benemèrita entitat **Obra Cultural Balear**, i és bo que recordem en aquesta ocasió els seus múltiples mèrits no solament literaris, sinó també com a il·lustre home cívic i savi enginyer de camins que ha prestigiat Mallorca amb la seva intensa labor realitzada al llarg de la seva vida.

● En aquests temps de ximple-
ria i vulgaritat que regna per tot
arreu, és grat de constatar certes
activitats espirituals, com per
exemple, els concerts corals que
s'han donat dins el marc abrupte
i grandios del Torrent de Pareis,
sota el mecenatge d'un pintor que
tots estimam, Josep Coll i Bardol-
let.

Alguns d'aquests concerts foren
donats per les agrupacions **Coral
Polifònica i Cantors de la Vall**, de
Sóller, i darrerament per la **Capel-
la Mallorquina**, de Palma.

Els nostres mallorquiníssims
paisatges s'han encantat amb les
veus i les melodies d'aquesta nova
agrupació coral que ha interpretat,
entre altres repertoris de Victòria,
Bach i Mozart, composicions tan
belles i no menys mallorquinís-
simes o culturalment nostrades,
com **A la ciutat de Nàpols**, o
El cant del rossinyol de Morera.
Hi destacaren solistes com Mercè
Riera, Esperança Mendiol, i Tere-
sa Perelló.

DE BARCELONA

No sé si l'han exagerada la ve-
ritat o no. Segons m'expliquen, i
he llegit a la premsa diària, aq-
uests dies ha ocorregut un fet
que des de la guerra ençà poques
vegades s'havia produït. El lector
que m'hagi seguit recordarà que
a una crònica parlava d'uns movi-
ments per institucionalitzar un re-
gionalisme econòmic, protagonit-
zats per economistes i empresaris.
Ara, i amb motiu de la nova polí-
tica universitària, els quatre pre-
sidents de les diputacions del Prin-
cipat, han mantingut una sèrie de
reunions per estudiar a la vegada
la total problemàtica catalana; fe-
ren una visita conjunta al nou Mi-

nistre, i quan aquest vingué a Bar-
celona tingueren unes reunions de
treball a nivell regional. A mi me
semblà molt curiós que la premsa
ressaltàs la presència dels qua-
tre presidents de les diputacions
i quasi no donàs importància a
l'assistència dels quatre governa-
dors civils. I és que una societat
política com la nostra, que darre-
rament té vocació de capitalista,
no li queda més remei, si vol ésser
conseqüent, que acceptar el joc
que neix de la mateixa natura-
la de les coses.

Qui ha viatjat per aquest país
veu com una urgent necessitat la
coordinació i planificació de totes
les activitats que es desenvolupen.
No cal viatjar, basta informar-se.
El triangle Tortosa-Lleida-Roses
engloba un contingut homogeni i
fluid, que està interrelacionat en
funció d'una gran comarca indus-
trial: Barcelona. Quan els caste-
llans es queixen que els catalans
sempre els donin l'esquena, jo
crec que no plantegen el proble-
ma així com cal. Ells obliden que
tot el Principat «funciona» per
Barcelona, no per Madrid o Sevil-
la. És natural que donin l'esque-
na; al cap i a la fi no en tenen
cap culpa de no tenir ulls al clo-
tell. El mercat **natural** d'un terra-
goní és Barcelona, així com per
als de Lleida. També les necessi-
tats són comunes.

Si els mateixos administrativis-
tes de Madrid, els teòrics, han re-
conegut l'artificialitat de la proví-
ncia com a entitat econòmica,
no és estrany que aquí sempre ha-
gin defensat l'absurd d'una orga-
nització administrativa mantingu-
da pels diferents «colmeiros» que
no s'han volgut mai complicar la
vida en imaginar-se noves estruc-
turacions. Si és veritat que un mi-
nistre ha volgut rebre els quatre
presidents de les diputacions cata-
lanes, hem d'interpretar-ho com
un símptoma, com un petit símp-
toma de comprensió. Però tots sa-
bem que la comprensió no basta.

Vull dir que per a mí, i per
molts d'ací, una política clara se-
ria tornar permetre la universitat

autònoma. Es allò que deia el se-
nyor Ramon d'Abadal: ens han
donat el dret civil, cosa que mai
haviem aconseguit, i ens han lle-
vat la universitat. La nova univer-
sitat no serà la universitat que
molts de catalans voldrien, enca-
ra que, segons diuen, algunes de
les noves facultats estaran ubica-
des dins institucions de gran tra-
dició barceloniana. Per exemple,
la nova de medicina es diu que la
faran a l'Hospital de Santa Creu
i Sant Pau. Tots sabem, però, que
una cosa és el continent i l'altra
el contingut. No sé per què hi ha
tanta por a donar institucions prò-
pies a Catalunya en matèries com
la que tractam.

Relacionat també amb la vingu-
da del Ministre, aquests dies s'ha
parlat que s'han fet pressions a
Madrid —més ben dit: insinua-
cions— perquè l'Institut d'Estudis
Catalans torni al seu lloc d'origen
i li siguin reconeguts tots els
drets, com abans. L'Institut se-
gueix mantenint correspondència
amb totes les entitats científiques
i culturals del món. Al present
porta una vida quasi subterrània
i gràcies a que Omnium Cultural
li ha deixat una part del Palau Dal-
mases i a les aportacions de par-
ticulars pot seguir mantenint un
mínim d'organització. Un membre
de l'Institut em contava que per
manca d'espai vital els molts de
paquets de llibres i revistes que
reben han de fer coa per ésser
desfets i ordenats. Tots creim que
la bona voluntat se demostra amb
fets; vull dir, que si és veritat que
el govern no pot consentir que es
parli malament d'una cultura i
llengua espanyola, com és la cata-
lana, allò que hauria de fer és lle-
var-nos del nostre pensament que
la seva política és equívoca. De
totes maneres ja és un indicatiu a
tenir en compte que de tot això
en poguem parlar amb una rela-
tiva llibertat.

HESPERUS

DELS PAÏSOS OCCITANS

Des de 1946, existeix el Premi Frederic Mistral, establert per Pèira Julian, president del comitè del **Museon Arlaten**. L'objectiu ha estat el de mantenir, en les terres de Provença, la llengua de **Mirèio** i l'esperit mistralià. Una considerable varietat de gèneres literaris i de personalitats guanyadores, s'han succeït en aquesta vintena de commemoracions.

En les anteriors convocatòries, el jurat havia honorat un recull lèxicogràfic i dues novel·les històriques: C. Arnoux, amb el seu **Breviari dou gènt parla provençau**; Gabriel Courlet, amb **l'Enfant de la Rèino Jano**, i J. P. Tenyvin, per **Lou Grand Baus**. Abans, figures tan eminents com Carles Galtier o Andreu Chamson (de l'Acadèmia Francesa i jurista rellevant). O, encara Lluís Bayle, tan amic de Catalunya i que, amb

els seus contes exòtics, dels quals existeixen versions provençal i francesa, obtingué el premi en 1949. (Bayle ha dedicat, per altra banda, a Mistral, una seva recent monografia, d'abast considerable i progressiu).

Enguany, el premi Frederic Mistral ha correspost a un altre destacat amic de les terres de parla catalana: Pèira Roqueta (Pierre Rouquette, en francès), que ha vingut, per espai de molts anys, essent degà dels jutges d'instrucció de Marsella, on resideix. El premi correspon a les seves creacions literàries, singularment al seu recull descriptiu **Images**. Però, en realitat, els membres del jurat han volgut, sens dubte, posar de relleu els mèrits de Roqueta com a coordinador de la fraternitat occitana i com a missatger de les terres de llengües d'oc en les de la nostra catalana.

Una revista com LLUC, que ha brollat en l'Illa on nasqueren i esclataren literàriament els dos grans traductors de Mistral, Ma-

ria-Antònia Salvà i Guillem Colom, ha de recollir aquesta nova, relativa a Pèira Roqueta, i ha d'alegrar-se'n, explícitament. Els breus poemes seus, ara distingits, són, al dir dels seus compatricis contemporanis, un recull de veritables perles, en les quals una extrema, rica i afortunada diversitat de temes, formes i ritmes, va aliada amb una exquisida frescor emotiva, i un bon gust magistral, que senyoreja en cada composició.

Recordem als nostres lectors que l'any 1968 és el 54è. aniversari de la mort de Frederic Mistral, i que les seves obres literàries completes, amb prefaci extens i docte del crític, feliçment supervivent, Josep Maria Capdevila, i traduccions de M.-A. Salvà i G. Colom, integren un dels volums de la Biblioteca Perenne, instaurada per J. M. Cruzet. Com Mistral impetrava, volguem, ja que podem, llegir-lo, que és sentir-lo, i capir-lo, que és comprendre'!

O. S.

Pel que fa al nostre país, cal d'una banda, recordar el deure d'encarnació i de contribució que tenim en el que es refereix a la cultura catalana: ens cal continuar i intensificar una tradició que, si bé hem atès de múltiples maneres, hem de confessar que separadament ens reclamava encara una major intensitat. Per l'altra, ens cal prendre consciència de la arreligiositat i de l'ateisme que va envaint una part important d'aquesta cultura. No ens podem fer il·lusions; cal distingir bé entre moltes formes positives; de cultura —el que hi ha d'art i estètica— i llurs continguts —el que hi ha d'ideologies, admissibles o no per a un cristià—, i ens cal sentir el neguit apostòlic de la presència dialogant de l'Església enmig d'ella, almenys mentre no se l'exclouï deliberadament.

(Dr. RAMON MASNOU, Bisbe de Vic. D'una carta pastoral publicada al Bolletí del Bisbat, 1 de maig de 1968, sota el títol L'ANY DE LA FE. CARTA ALS SACERDOTS).

DINS EL COR DE LA MUN- TANYA

Pelegrins que donen gràcies

- **Dia 16 de juny:** Maria de la Mercè Martínez, de Palma, entrega com ex-vot el vestit de primera comunió, promesa que feu sa mare quan als tres anys va estar malalta d'un pulmó i després de tres mesos d'estança al Santuari quedà completament curada.
- **Dia 29:** Maria Pons, d'Inca, agraeix amb la celebració d'una missa l'èxit en una operació quirúrgica.

Llúcia Heredia, de Caimari, acompanyada del seu espòs Antoni Vallcaneras, ofereix dues vegades el sant Sacrifici de la Missa per agrair la salut recobrada de la seva filla Maria.

Jaume Albertí, de Banyalbufar, agraint la curació d'una dolença, ofereix una missa i un ciri.

Magdalena Solivellas, d'Escorca, amb la celebració d'una missa agraeix la protecció de la Verge durant el servei militar del seu fill Joan.

● **Dia 30:** Nicolau Carrió, del Coll d'En Rebassa, dóna gràcies a la Verge pel felíç resultat dels

exàmens del seu fill Bartomeu i de la seva neboda Bàrbara.

● **Dia 6 de juliol:** Ferran Zaforteza, de Palma, dóna gràcies després de la recuperació d'un accident.

● **Dia 7:** Antoni Bosch i la seva esposa, de Palma, amb el càntic d'una Salve, agraeixen el felíç neixement de la seva filla Maria Rosa.

Maria Borràs Martorell, acompanyada del seu padrí, ofereix a la Verge un ciri monumental agraint-li la seva protecció després d'esser malferida per una moto.

Matilde Martínez Zamporán, d'Àvila, resident a So'n Servera, entrega un vestidet de nin petit agraïnt el feliç neixement de la seva filla Maria del Pilar.

Rosa Palou, de Palma, amb el càntic d'una Salve agraeix el feliç resultat d'una operació quirúrgica.

Joan Palmer Clar, de Palma, ofereix com ex-vot un vestidet de nin petit agraïnt el feliç neixement de la seva filla Catalina.

Margarida Llabrés Pujades, d'Inca, agraeix amb una missa la prompta curació després d'una operació quirúrgica.

Teresa Viura, de Barcelona, en acció de gràcies per favors rebuts fa celebrar una missa.

● **Dia 14:** La família Valls Cabot, de Palma, amb el càntic d'una Salve agraeix la protecció de la Verge sobre la seva filla Cecília, víctima de greu malaltia als seus 10 mesos d'edat.

Matrimonis

● **Dia 21 de juny:** Pere Amengual Martorell amb Maria Guasp Gamundí, ambdós de Búger.

● **Dia 28:** Joan Caldentey Benàssar, de Felanitx, amb Catalina Maria Matheu Morey, de Sóller.

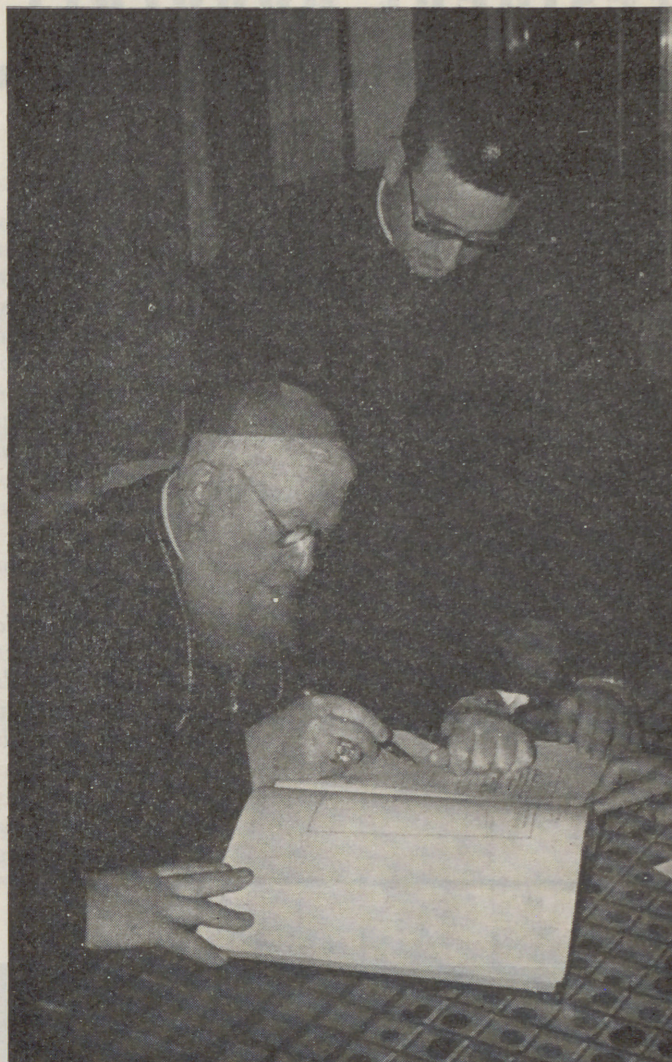
● **Dia 6 de juliol:** Andreu Rebassa Guardiola, d'Alaró, amb Elisabet Riera Domenge, de Petra.

● **Dia 10:** Pere Josep Roca Coll, de Palma, amb Maria de les Neus Olivieri Ferrer, també de Palma.

Primera Comunió

● **Dia 13 de juliol:** Maria Antònia Bonnín Vives, de Pollença.

Sobre el pas del Cardenal Tisserant

A la ressenya del passat número de LLUC donàrem ja compte del pas de Sa Eminència el Cardenal Eugeni Tisserant, Degà del Sagrat Col·legi Cardenalici, pel nostre primer Santuari de Mallorca. Hi pujà acompanyat del seu Secretari i Mestre de cerimònies del Papa, monsenyor Terzariol i altres il·lustres personalitats de Mallorca que també ressenyàrem. L'Escolania prengué part en la celebració del sant Sacrifici, interpretant les parts pròpies i variables de la Missa «Regina Montis Lucani», original en la nostra llengua i composta pel seu director P. Jaume Palou.

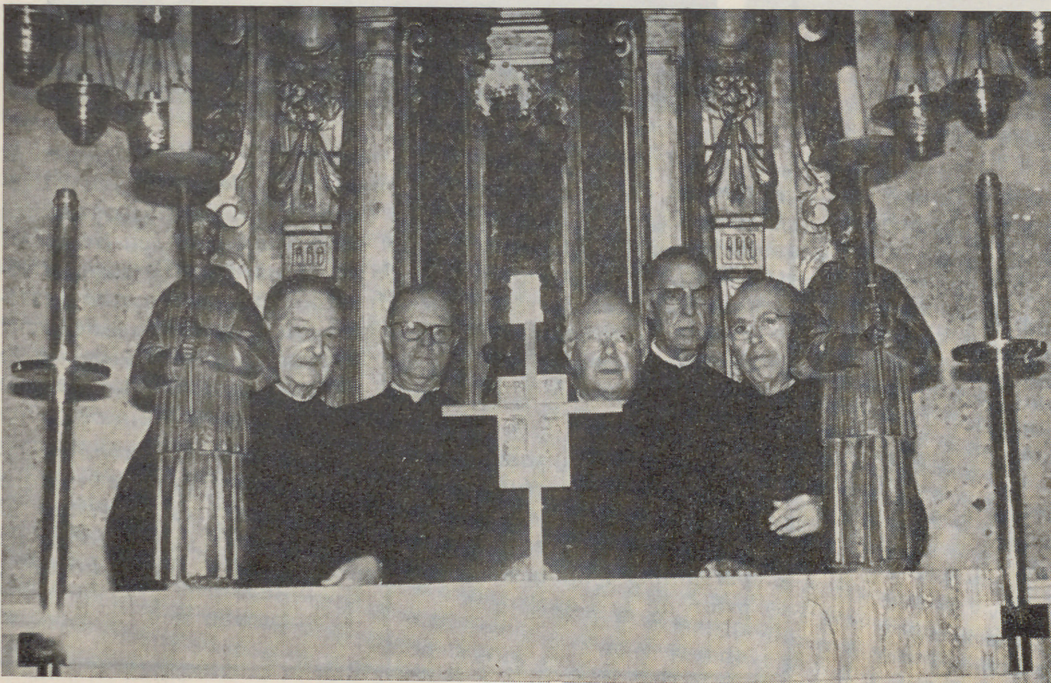
Avui acompanyam aquesta breu informació complementària amb una fotografia de l'il·lustre personatge mentre signa a l'àlbum d'honor del Santuari després de visitar el Museu, on s'interessà particularment per la col·lecció de pergamins i manuscrits. Al seu costat, el P. Romà Fortuny, prior de la Casa.

**Mossèn Antoni Pou Artigues,
President honorari de l'Associació
d'Antics Blauets, i quatre sacerdots més
celebren al
Santuari
de Lluc
les seves
Noces d'or
amb el
Sagrat
Ministeri**

També el Santuari de Lluc, dia 17 de juny, es vestí de joia per rebre la visita de cinc venerables sacerdots que han volgut celebrar les seves Noces d'or sota el mantell de la Mare del Crist Sacerdot, agraint-li la protecció rebuda al llarg d'aquests cinquanta anys de ministeri. Entre ells hi figurava mossèn Antoni Pou Artigues, president honorari de l'Associació d'Antics Blauets i beneficiat i mestre de cerimònies de la Seu de Mallorca, qui en la seva infantesa: passà uns anys com a cantor a l'Escolania dels Nins Blauets. L'acompanyaven en la data àuria mossèn Pere Suau Morell, mossèn Antoni Caparó Busquets, mossèn Arnau Seguí Garau, i mossèn Pere Gelabert Matas. Tots junts concelebraren una missa solemne cantada per l'Escolania. Mossèn Antoni Pou, en un bell sermó de circumstàncies, glossà: l'història de la vida sacerdotal tota confiada a l'esguard maternal de la Verge.

Després en santa i comuna germanor, i acompanyats d'alguns familiar, passaren el dia en el Santuari.

La Comunitat del Santuari i la revista LLUC es complauen a testimoniar al distingit amic nostre i President Honorari dels Antics Blauets mossèn Antoni Pou i als altres companys seus de sacerdoti, la més sincera enhorabona i el desig de que per molts anys puguin encara seguir exercint el sagrat ministeri.

Entorn de la Moreneta de Lluc, en les Noces d'or sacerdotals, mossèn Pere Suau, mossèn Antoni Caparó, mossèn Antoni Pou, mossèn Arnau Seguí, i mossèn Pere Gelabert.

Fàbrica de Licors

Antoni Morey

LA BORSA DELS LICORS

Sant Josep, 15 - Tel. 69 - Binissalem

Perles de Manacor, S.A.

ALTA FANTASIA - PERLES - JOIERIA

Pl. Pius XII, 9 - Tel. 216548

PALMA DE MALLORCA

Telegrams: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8

Tel. 143 (3 línies)

MANACOR (Mallorca)

DAES

CONFECCIONS I BRODATS

Colón, 32 - Tel. 211358

PALMA DE MALLORCA

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

CERERIA BARCELO

Ciris litúrgics per a la Santa Missa i

Exposició del Santíssim

C. dels Oms, 116 — Palma de Mallorca

FILLA DE SEBASTIA FALCONER

MAGATZEM DE CORDERIA

ESPARTENYERIA

Sindicat, 66 - Tel. 222067 - Palma

FAIXES REINA

Josep Tous Ferrer, 1 — Tel. 216033

PALMA DE MALLORCA

Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat us ofereixen

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA

QUADERNS QUINZENALS
PER A PENSAR I SENTIR
AMB L'ESGLÉSIA
DEL POSTCONCILI

Per primera vegada, tota la documentació d'interés eclesial és publicada en la nostra llengua d'una manera sistemàtica i periòdica.

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA us farà arribar amb tota seguretat i garantia les encíclics, missatges, discursos, al·locucions i homilies del Papa, les instruccions dels Organismes postconciliars, els decrets de les Congregacions romanes, i, encara, una selecció d'altres textos interessants, oficials o oficiosos, tals com pastorals de bisbes, comunicats de les conferències episcopals, conclusions de congressos, declaracions d'altres jerarquies eclesiàstiques, articles de teòlegs eminents, etc.

32 p. de text útil, 17 x 24 cm.

Subscripció anual (22 números): 275 ptes.

Subscripció semestral: 150 ptes.

(estranger: 325 i 200)

Els subscriptors rebran sense cap recàrrec els números extraordinaris.

Adreçau les vostres subscripcions a

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA - MONTSERRAT (Barcelona)

UNA REVISTA PER A SACERDOTS I LAICS
QUE NOMÉS TENEN TEMPS DE LLEGIR-NE UNA